

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane celoleto . . . 180 K

nesečno 15

ta zased. ozidilje . 300

za inozemstvo . . . 520

Oglasi za vsak mm višine

stolpca (58 mm) . 2 K

maloglas do 130 mm

stolpca (58 mm) . 1

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 18/4

Telefon št. 72

Upravništvo:

Sodna ulica št. 6

Telefon št. 38

Račun kr. pošt. šek. ureda št. 11.842

Ljubljana, 15. aprila.

Italijanska zborišča je bila razpuščena in nove volitve so razpisane za 15. maja t. l. Prvikrat bodo ob tej priliki poklicane k volitvam tudi novo anektirane pokrajine: Trst, Goriška, Istra. V Italiji velja za volitve proporcionalni sistem, ki omogoča tudi manjšinam, da pridejo do veljave. Tudi ko bi torej naš živelj bil le v manjšini v teh pokrajinah, bi — če bi se volitve izvršile pravično — moral priti do uveljavljanja. Toliko bolj bi moralo to biti razumno z ozirom na dejstvo, da so te dežele — izvenšči malo Furlanijo in pa mesta, v katerih so Lahi v večji ali manjši večini — izključno jugoslovenske.

In vendar ni tako gotovo, da se bo našim ljudem posrečilo priti do zastopstva, ki bi odgovarjalo pravemu razmerju Jugoslovanov do Lahov na tem ozemlju. Laške oblasti storijo vse, kar je mogoče, da ne pride do izraza prava narodna volja. Vpisujejo v imenike volilcev tudi take, ki so umrli ali ki sploh niso eksistirali, a bodu na njih ime fašisti volili; naše ljudi so neopravičeno izpustili iz volilnih list, reklamacij ne vpoštevaajo, ali jih kratkoma zavračajo n. pr. zato, ker niso bile vložene v laškem jeziku itd. V kolikor niso laške oblasti v stanu na tak nepošten način pripraviti tisoče naših ob glasovalno pravico, navdomestjo in nadomeščajo fašisti s svojo nasilnostjo.

Dobro vedo, da se bo dalo ljudstvo fašje ustrašiti in zbežati, če ne bo voden od inteligence, so vsemu našemu učiteljstvu v Istri izdali ukaz, da pred volitvami zapustijo domovino in odidejo v tujino. Ravnotako so iztirali duhovnike, ki so zavedno našli, iz njihovih mest. Zapodili so župnike iz Lovrana, iz Filipšana, iz Zminja, iz Vodnjana, iz Sv. Nedelje pri Labinu itd. Grozila pisma, osebni napadi, insulti, ogroževanje imetka, — to so sredstva teh najmodernejših barbarov, kar jih svet pozna. In oblasti, ki to početje vidijo, nimajo, bolje rečeno, nočejo imeti moči, da ga zaprečijo, tako da se mora reči, da stvari, ki se danes dogajajo v našem Primorju pod laškim jarmom, se ne dogajajo v najnekulturnejših zemljah, ne pod najsurovejšimi političnimi režimi.

Edini odgovor s strani naših zaslužnih bratov je — jedinstven nastop. Lah bi sicer radi dali tem volitvam značaj plebiscita, toda jasno je že danes, da bo de pri teh nasilstvih narodna volja le deloma prišla do izraza, in to le vsled politične zrelosti našega zasužnjene naroda.

Razen internacionalnih socialistov in komunistov, ki gredo, kakor povsod, tudi tu svojo pot, so vsi Jugoslovenci pod okriljem političnega društva «Edinost» združili v Jugoslovensko narodno stranko. Te dni postavlja odbor političnega društva «Edinost» kot osrednji volilni odbor kandidature za volitve; kakor poročamo med brzojavkami, so že imenovani kandidati za Istro. Tu srečamo poznana imena naših neustrašnih borcev v Primorju, ki bodo gotovo kos nelahki nalogi. Prepričani smo, da se bodo tudi na listah naših kandidatov za Trst in Goriško nahajala imena naših velezaslužnih mož, ki bodo vsled svoje preteklosti in sposobnosti zaslužili zaupanje naroda. Mi želimo Jugoslovenski narodni stranki obilo sreče pri izbiri kandidatov, ko jim bo kot poslanecem zaupana težka in častna naloga, braniti interese najtežje izkušene dela našega naroda.

Nova fašistovska bitka v Livornu

Rim, 16. aprila. Listi javljajo iz Livorna: Na zborovanju, na katerem bi se moral skleniti konec splošne stavke, je prišlo do spopada med fašisti in komunisti. Komunisti, ki so jih fašisti potisnili nazaj, so pobegnili v poslopje, kjer ima republikanska stranka svoj sedež. Prišlo se je streljanje, na katero so komunisti odgovorili. Fašisti so zapalili poslopje. Dve osebi sta mrtvi, deset pa ranjenih, med njimi ena teško. 15 oseb je bilo aretiranih.

Livorno, 16. aprila. Mesto je mirno. Stavka se nadaljuje. Prejkone bo končana drevi. Mnogo trgovin je zopet odprtih.

DRUGI SIMPLONSKI PEDOR.

Pariz, 16. aprila. Po neki vesti iz Ženeve, je bilo doslej že izkopanih 19.500 metrov, to je 98,1 odstotek skupne dolžine drugega simplonskega predora.

Nofranji minister podal demisijo

ODLOČITEV PADE JUTRI

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Demokratski klub je imel danes popoldne sejo. Razpravljal je med drugim o ministrstvu notranjih del in sklenil, naj gosp. Drašković ostane na svojem mestu, dokler ne bo sprejeta ustava in odide na dopust, Drašković se še ni

izjavil o tem predlogu. Jutri dopoldne bo demokratski klub končno rešil to vprašanje.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Minister notranjih del, Drašković, je danes podal ostavko. Jutri se bo na seji ministrskega sveta sklopalo o njegovem nasledniku.

Opozicija hoče zavlačevati ustavno razpravo

NADALJEVANJE GENERALNE DEBATE. — OPOZICIJSKI GOVORNIKI. — RAZPRAVA SE KONČA V ZACETKU MAJA.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Današnja sejo konstituante je otvoril predsednik dr. Ribar ob 10. uri dopoldne. Dr. Drinković se je priglasi k osebnim pripombi, a mu predsednik v smislu poslovnika ni hotel podeliti besede. Zato je šel sam na govorniško tribuno, kjer pa se je kmalu pomiril. Nato je v imenu kluba samostojnih kmetov govoril Milan Miloradović za ustavo, ki jamči eno državo, eno vladno in eno zakonodajno skupščino pod dinastijo Karagorgjevičev. Polemizira z včerajšnjimi izjavami dr. Korošca in naglašja potrebo, da se ustava čim prej sprejme, ker jo narod željno pričakuje. Nato napada Avramovičev skupino in ji očita nedoslednost, ker je bila v ustavnem odboru za ustavni načrt, dočim je v konstituenti proti.

Za Miloradovićem je govoril imenom Narodnega kluba dr. Surmin, ki je razpravljal o delu v ustavnem odboru in zahteval liberalnejšo ustavo od sedanjega, ki se mu zdi reakcionarna. Na pripombo ministra Trifkovića, naj navede vsaj en primer, je odgovoril, da ni prišel polagati izpi-

tov. Tudi na Lukiničovo opazko, naj pove, kaj je v ustavnem načrtu iz ustave caristične Rusije, ni vedel ničesar odgovoriti, kar je izzvalo splošen smeh.

Dopoldanska seja je bila zaključena ob 13. uri 45 min. in se bo na predlog Lazića nadaljevala popoldne.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Ako se ne zgodi kaj nepričakovanega, se računa, da bo generalna debata o ustavnem načrtu končana v desetih dneh. Dosledaj je prejel predsedstvo konstituante 130 izpreminjvalnih predlogov k posameznim členom ustave.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Klerikalni klub je prijavil vse svoje člane kot govornike za generalno razpravo o ustavi. Tako hoče zavleči prehod v podrobno debato.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Na prihodnji seji skupščine, ki je določena v ponedeljek dopoldne ob 9. uri, bo govoril dr. Edo Lukinić, ki se bo v imenu demokratskega kluba dotaknil govora dr. Surmina. Za njim bo govoril komunist, nato pa dr. Trumbić o krfski deklaraciji.

Poletnega časa ne bo

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Ministrstvo za socialno politiko letos ne namerava odrediti poletnega časa, ker so skušnje pokazale, da se s premaknitvijo časa za eno uro ni veliko približalo. V kolikor pa so za to bili razlogi med vojno, so sedaj že odpadli.

Proračun prosvetnega ministrstva

NAD ENO MILIJARDO IZDATKOV.

Beograd, 16. aprila. Kljub temu, da se je finančni minister resno trudil, da bi se debata o proračunu za leto 1921-22 končala za časa, to je do 20. t. m., se je izkazalo, da je to nemogoče, ker se je doslej vršili šele štirje proračuni. Debata o proračunu ne bo mogla biti končana pred koncem prve polovice maja. Razen proračuna ministrstva za promet je na dnevnem redu sedaj tudi proračun prosvetnega ministrstva, ki znaša skupaj 235.500.000 dinarjev, dočim je znašal lani ta proračun za Srbijo in Črnogoro 67.808.852 dinarjev, za ostale pokrajine pa 368.749.707 K. Ta povisek gre večinoma na račun povečanja števil učiteljev in profesorjev. Potem na račun kulturnih in humanitarnih društev in na račun zvišanih subvencij za gledališča.

Izdatki za srednješolski in ljudskošolski pouk so bili za več kakor dvojno zvišani. Minister prosvete je v sprememnem pismu finančnemu ministru obrazložil te izdatke in izjavil, da so neobhodno potrebni kulturnemu napredku naše mlade države, ki je v tolikih bojih in vojnah precej zaostala v kulturnem oziru. Treba nam je več šol, več učiteljev in več gledališč, katerim ne smemo odrekati važnosti za narodno vzgojo. Beograjskemu gledališču, ki se šele obnavlja in razvija, je nakazana subvencija 3.527.444 dinarjev, skopljanskemu 1.025.000 dinarjev, novosadskemu 813.300 dinarjev, Potujočima gledališčema v Bitolju in Kragujevcu je naka zana subvencija 50.000 dinarjev. Kar se tiče zagrebškega in ljubljanskega gledališča, so izdatki za nju razmeroma manjši, ker sta se začeli razvijati že pred vojno, srbska gledališča pa so bila tedaj porušena. Razprava o proračunu prosvetnega ministrstva bo trajala najmanj dva do tri dni. Verjetno je, da se ta proračun ne bo skoro nič reducirail.

Janjina, 19. aprila. (Izv.) Albanska vlada je po vsem severnem Epiru proglasila izjemno stanje.

Wrangel ponuja 25000 kozakov

Beograd, 16. aprila. (Izv.) V izvestnih krogih se govori, da je odposlansvo generala Wrangla prosilo našo vladu, dabi sprejela 25.000 vojakov iz bivše Wranglove armade. Sedaj se v vojnem ministrtvu razmotriva, ali je mogoče sprejeti in namestiti v obmejnih krajih 10.000 kozakov.

IZ FINANČNEGA SVETA.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Zasedanje finančnega sveta je odloženo od 19. na 26. april. Predvidena je tridnevna razprava. Razpravljalo se bo o državnem posojilu. Finančni minister pričakuje predloge od strani članov fin. sveta. Fin. svetu bo predložen načrt zakona o trošarinah in taksah za proračunsko leto 1921/22. Dalje se bo razpravljalo o monopolu soli, kjer dvojni sistem, kakršen sedaj obstoja, zahteva odločitev.

VEČJE DRŽAVNO POSOJLO ZA INVESTICIJE.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Iz zanesljivega vira se doznava, da namerava vlada najeti večje posojilo za obnovo in nove gradbe na železnicah, ki se jih ne da izvršit z rednimi finančnimi sredstvi. Višina in oblika posojila še ni določena.

ZADER DEMONSTRIRA PROTI EVAKUACIJI DALMACIJE.

Split, 15. apr. V sredo so v Zadru javno demonstrirali proti evakuaciji Dalmacije. Trgovine in kavarne so bile zaprte, zastave so bile spuščene na pol droga.

ATENTAT NA PULSKO TRDNJAVO.

Trst, 15. aprila. (Izv.) Poroča se, da je bil v noči od 13. na 14. t. m. poskušen atentat na neko utrdbno puljske trdnjave. Stražnik pri utrdbi Castione je opazil, kako se je bližal neki človek v smeri proti utrdbi. Ker se mož na poziv ni udal, je stražnik ustrelil, nakar je tujec zbežal. Obilasti so takoj nato uvedle preiskavo, ki je pa ostala brezuspešna. Domneva se, da je bil na utrdbo nameravan atentat od kakega komuniste ali anarhista.

PREBIVALSTVO PARIZA.

Pariz, 16. aprila. Po rezultatih ljudskega štetja, šteje Pariz 2.863.741 prebivalcev; za 16.512 več, kakor leta 1911.

Angleški rudarji omagujejo

PRED SKORAJŠNJIM KONCEM ŠTRAJKA. — STAVKOVNE BLAGAJNE IZPRAZNJENE. — RAZDOR V DELAVSKI ORGANIZACIJI.

London, 16. aprila. (Izv.) Danes se položaj ni znatno izpremenil. Premogovna stavka se nadaljuje, vendar pa se je zanimanje javnosti zmanjšalo, ker ne grozi več splošna stavka. Računajo s tem, da se stavkovno gibanje kmalu konča, ker so stavkovne blagajne skoraj prazne. Delegati okrajnih organizacij rudarjev so se vrnili v svoje distrikte, da poročajo svojim organizacijam. Prihodnje dni pa se zopet sestanejo v Londonu k plenarni seji. Kakor doznava Vaš dopisnik, so bo takrat sklenili, zopet pričeti z delom, in sicer prejkone v ponedeljek dne 25. aprila.

Pomanjkanje premoga se vedno bolj čuti. V ponedeljek se zopet

zmanjša železniški promet, in sicer se ustavi približno 100 vlakov. Varnostne odredbe, ki stanejo vlado dnevno četrtr milijona funtov, se za sedaj še ne zmanjšajo.

O vzrokih, zaradi katerih se je razveljavil sklep stavke železničarskih in transportnih delavcev, objavljajo strokovne organizacije manifest, ki veli, da ni bilo upanja, izvesti enotno akcijo v korist rudarjem. Delna simpatijska stavka bi oslabil naša organizacije, ne da bi bilo rudarjem kaj pomagano. V poučenih krogih menijo, da bo posledica včerajšnje odpovedi stavke ta, da bodo rudarji izstopili iz delavske trozveze.

Nove sankcije proti Nemčiji

BLOKADA HAMBURGA. — OKUPACIJA RUHRKEGA OZEMLJA. — NOVA ZAVEZNIŠKA KONFERENCA.

London, 16. aprila. (Izv.) Na vprašanje majorja Mackenzija je Lloyd George izjavil v spodnji zbornici, da se dosedaj še ni sklenil nikak dogovor s Francijo glede sankcij proti Nemčiji, ako ta do 1. maja ne bi izpolnila svoje reparacijske obveznosti.

Pariz, 16. aprila. (Izv.) Danes dopoldne se vrši v Elyséeju pod predsedstvom predsednika Milleranda izredno posvetovanje, katerega se poleg drugih udeležijo tudi ministrski predsednik Briand, vojni minister Barthou, ministar za osvobodene kraje Loncleur, finančni minister Doumer, maršal Foch in njegov generalštabni šef Weygand.

«Echo de Paris» poroča k temu, da se bo na tej seji podrobno razpravljalo o načrtu zasedbe ruhrskega ozemlja in menda tudi o blokadi Hamburga, nadalje o potrebnih četah in o sodelovanju zaveznikov pri tej akciji, na katero računajo v danem primeru. Po drugih informacijah je za prve dni meseca maja določena nova medzavezniška konferenca. Upati je, da se Lloyd George udeleži te konference.

Berlin, 16. aprila. Po vesti «East Europe» poroča «Daily Mail», da je belgijski izvedenec Solvay izdelal načrt, po katerem bi zavezniki prevzeli veleindustrijska podjetja na ruhrskem ozemlju v svojo upravo. Vsi dohodki teh podjetij bi se uporabili za skupno obnovo.

Novi nemški predlogi

OBNOVA IN NATURA.

Berlin, 16. aprila. Danes dopoldne se je državni kabinet ponovno bavil z vprašanjem novega predloga glede reparacij. Pri tem se je pokazalo popolno soglasje ministrstva glede tega, da mora državna vlada brezpogojno staviti zaveznikom nove predloge. Novi nemški reparacijski načrt bo predvsem vseboval obnovo Francije in se oziral na dejstvo, da morajo glavni oškodovanci, zlasti Francija, kakor hitro mogoče dobiti denarna sredstva. Načrt obnove se mora določiti sporazumno s strokovnimi organizacijami. Zaradi tega se je po seji kabineta vršilo daljše posvetovanje vlade z voditelji strokovnih organizacij, pri katerem so razpravljali tehnične podrobnosti načrta obnove.

VLADNA KRIZA NA PRUSKEM.

Berlin, 16. aprila. Pruski ministrski predsednik Stegerwald je naznanil koalicijski stranki, da ne more sestaviti kabineta, ki bi veljal kot nadaljevanje stare koalicijske stranke. Po drugi strani pa ne bo odstopil zaradi notranjepolitičnih razlogov od svojega mesta. Ministrski predsednik predlaga nastopno: Treba je sestaviti ministrski svet iz treh političnih osebnosti: Stegerwald, Severing in Fischbeck. Poleg teh treh ministrov naj bi tri dosedanje koalicijske stranke imenoval vsaka po enega državnega tajnika, da bi bilo za razpravljanje čisto političnih vprašanj v kabinetu zadostno število politično izkušenih mož. Ostala štiri ministrstva naj zasedejo uradniki. Če bi taka sestava ne dovedla do uspehov, bi v tem primeru ministrski predsednik Stegerwald za toliko časa, dokler se ne uredi vprašanje sankcij, sestavil prehodno uradniško ministrstvo.

VPRAŠANJE JUŽNE ŽELEZNICE.

Dunaj, 16. aprila. Informativna pogajanja, ki so se na povabilu italijanskega finančnega ministrstva vršila v Rimu od 30. marca dalje z odposlanci družbe južne železnice in «Association Nationale», so obsegala vsa vprašanja, ki so v zvezi z anuitetami, katere dolguje italijanska vlada južni železnici. Italijanska vlada namerava sedaj, čim prej ratifikacijo v «Regime Provisionaire» od strani jugoslovanske in avstrijske vlade, pozvati družbo južne železnice, da skliče teritorialno prizadete države, kakor tudi «Association Nationale» h konferenci, ki jo predvideva ta st. germainska in trianonska mirovna pogodba, da se določi «Regime Definitif».

Pred spravo med Carigradom in Angoro

Carigrad, 16. aprila. Tekom svojega 24urnega bivanja v Carigradu je odposlanstvo angorske vlade popolnoma obrnilo svoj oficijozni značaj. Bekir Sami bej se ni sestal z oficijalnimi osebnostmi, razgovarjal pa se je z mnogimi politiki. Ko se je angorska delegacija vračala, jo je prebivalstvo navdušeno pozdravljalo. Italijanska torpedovka «Audace», na kateri potuje delegacija, je popoldne odplula proti Ineboli, odkoder se bo delegacija odpravila z avtomobili proti Angori.

Carigrad, 16. aprila. Včeraj je sprejel sultan velikega vezirja v avdienci, ki mu je podal poročilo o svoji misli, kakor tudi o razgovorih, ki jih je imel z različnimi osebnostmi. Tefik paša je sultanu dal razumeti, da odstopi. Kot razlog za to je navedel svojo starost. V dobro poučenih krogih trdijo, da bo sultan Tefik paša znova poveril z sestavo nove vlade. Gre namreč za to, da se sestavi kabinet sprave, da se odstrani obstoječi dualizem med Carigradom in Angoro.

POVIŠANJE NEOBDAČENEGA EKZISTENČNEGA MINIMUMA.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Demokratski klub je za proračunski zakon predlagal, da se ekzistenčni minimum glede osebne dohodnine v Sloveniji in Dalmaciji dvigne od 4800 na 12.000 kron. Finančni minister Kumanudi je pristal na zvišanje minima na 10.000 kron. S tem je doseženo znatno olajšanje; zlasti pride v dobro kmetovalcem in malim obrtnikom. V finančnem odboru in v plenumu bo demokratska stranka skušala ekzistenčni minimum še zvišati.

† GOSPA NASTA NEDIČEVA.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Danes popoldne je bil pogreb gospe Naste, soproge polkovnika Miljutina Nedića, bivšega šefa štaba dravske divizijske oblasti. Gospa Nedićeva je pred 4 tedni povila sina in pri tem obolela. Pogreba se je udeležilo mnogo občinstva. Kot zastopnik prestolonaslednika je bil na pogrebu polkovnik Damjanović, princ Gjorgje pa je prišel osebno.

PROTI SRBSKIM ŠOVINISTOM.

Beograd, 16. aprila. (Izv.) Bosansko-hercegovska vlada je prepovedala zborovanje takozvane srbske stranke, ker so sklicatelji naslovlili na narod proglase, na katerih je vlada ugotovila, da netijo plemensko borbo. Tudi so zaplenjeni spisi te stranke.

Umik boljševizma

Dolgo, dolgo se že pojavljajo vesti o izpremembi dosedanjega maksimalistične politike boljševske Rusije. Poročila so si čisto protislovna, ker izhajajo največkrat iz krogov, ki so sedanemu režimu v Rusiji sovražni. Zato so najzanesljivejše merilo za ruske politične razmere govori sovjetskih voditeljev in tak je tudi govor Lenina, ki ga je pred kratkim imel na nekem zborovanju železničarjev. Železničarji so na tem zborovanju tako napadali vlado in Lenina, da je moral Lenin osebno zagovarjati novo smer svoje politike. Bistveno je dejal tole:

Za seboj imamo triinpol leta ogorčenih bojov. Ves ta čas smo se morali boriti osamljeni, brez pomoči mednarodnega proletarijata. Danes pa se nam očita, da se borimo za obnovo prejšnjega kapitalističnega režima. Oni, ki nas obtožujejo tega izdajstva, menda pozabljajo na velik uspeh, ki ga je boljševizem dosegel v Rusiji. Pozabljajo dejstvo, da je naš režim popolnoma uničil buržoazni razred in ga iztrebil do zadnje koreninice. Samo še en razred obstoja v Rusiji, ki bi se utegnil zmagovitemu proletarijatu postaviti po robu: to so kmetje.

Ali želi delavstvo s kmeti boja ali sporazuma? Kar se mene tiče, moram reči, da so kmetje še preslabo organizirani, premalo neodvisni, da bi se mogli spustiti v boj s proletarijatom. Vendar pa ne smemo zaradi tega navaliti nanje in jih uničiti. S kmeti se

moramo sporazumeti, zadovoljiti moramo njih upravičene želje. Trdim, da je kmetijski sloj strašno trpel zaradi naših neprestanih revizij o orožjem, da so kmetje stradali in da so zaradi manjkanja krme prišli ob velik del svoje živine.

Priznajmo odkrito, da odpadajo najtežja državna bremena na kmetijske rame in da je treba podvzeti vse, da se gmotni položaj kmetkega stanu izboljša, čeprav morajo pri tem trpeti naše mile komunistične ideje. Ne zabite, koliko in kakšnih sitnosti nam povzročajo demobilizirani vojaki, ki se nočejo vrnati k delu na polje! Stari vojaki, navajeni razbojništev in nasilstev priznavajo samo en zakon: ta zakon je njihova lastna volja. Ako se ta anarhija starih borcev združi z nezadovoljstvom kmetov, ali ne postane to lahko velika opasnost za sovjetski režim? Vztrajati v takih okolištinah bi značilo pomagati buržoaziji, ki komaj čaka našega poraza. Tega pa ne bo doživela, zakaj mi smo pripravljeni, da se odpovemo nekaterim našim teoretičnim načelom, katerim se morate odpovedati tudi vi, če hočete, da boj vzdržimo in zmagamo.

Leninov govor je najboljši svedok, kakšne razmere vladajo v Rusiji. Boljševizem je dovedel tako daleč, da mora kapitalizirati pred lastnimi načeli, če se hoče vzdržati na površju. Kmetiči stan mu postaja opasen! To pomeni, da se komunizem bliža svojemu koncu.

Albanska politika

Beogradska «Pravda» prinaša velezanimivo poročilo o političnih razmerah v sosednji Albaniji.

Zadnji čas so se vršile v Albaniji volitve, rezultatov o njihovem izidu pa še ni. Ko se sestane parlament, se bo lahko presodilo razmerje in moč posameznih skupin. Za sedaj se more reči le to, da sta se v Epiru (južna Albanija) v glavnem borili dve jaki politični struji: prva italofilska, druga neodvisna. Te dve struji se popolnoma izključujeta. Elementi, ki so za stvarno, popolno neodvisnost Albanije, pobijajo z vsemi sredstvi italijanske pristaje. Neodvisni Albanci ne goje mržnje do naše države in z njo ni bilo dalo delati sporazumov, če bi se v Beogradu vodila «albanska politika».

Kar se tiče severne Albanije, treba reči, da prevladuje v njej naši kraljevini sovražno mišljenje. Na tej strani se občuti najbolj živa akcija italijanskih agentov. Z njimi delajo kot vodilne osebnosti: Abdul beg iz Tirane, Ahmed beg Džekaš iz Albanije in Bajrum Čuš iz okolice Džakovice.

V severni Albaniji imajo svoje zatočišče tudi razbojniki iz naše države (iz Džakovice, Peči, Plora, Gusinje itd.). Ti razbojniki so po večini v službi tiranske vlade, katera jih oskrbuje s hrano in municijo. K tem sredstvom prispeva brezdomno tudi Italija, ker Albanija nima lastnih sredstev, s katerimi bi plačevala svoje uradnike. Zaradi pomanjkanja zlata in srebra (Albanci priznavajo samo to dvoje kot plačilno sredstvo) je albanska vlada v Tirani v zadnjem času morala odpovedati mnogim uradnikom in uslužbencem službo. Italija podpira Albanijo z denarjem, municijo, orožjem in hrano. Vse to pošilja v Albanijo preko luke San Giovanni.

Esadovci (pristaši Esad paše, ki je bil v Parizu umorjen) ne obstoje več kot močna, vplivna skupina, ker niso po smrti svojega vodje nikjer dobili

prave zaslombe. Niso pa še povsem izginili, ter žive v znatnejšem številu v Gašu, Krasnici in Mati, a v južni Albaniji so agilitnejši radi vpliva raznih uglednih moči, kakor: Osman Bani, Džolim beg Moleta, Aljuš age Rogošan in Osman Mela.

Muslimanska plemena, sodelujoča pri volitvah, so bila v zvezi samo s komiteji v Draču, Valoni in Argirokastu.

Doslej je bil albanski vojni minister v vladi Salidim beg, generalštabni polkovnik, ki je pred izstavitim časom došel iz Carigrada s 40 turškimi častniki. Salidim beg je hotel Albanije vojaško organizirati. Doslej mu je uspela organizacija treh polkov (v Skadru, Tirani in Korči); vsak od teh polkov šteje 5000 do 6000 mož. Pri nadaljnjem obrazovanju vojske pa je Salidim beg naletel na take težkoče, da je moral obrazovanje armade prekiniti. Tudi s tem vprašanjem se bo bavil albanski parlament, ki se sestane te dni.

Politične beležke

† Plebiscit za državno ime. Ljudskemu glasovanju, čigar svrha je, da bodi ime naše države «Jugoslavija» se je pridružila tudi zadarska omladina. V pismu, ki ga je o tem vprašanju poslala splitski «Novi Dobi» pravi: «En narod smo, pa nam bodi tudi ime eno.»

† Evakuacija Dalmacije. Te dni prevzamejo srednjedalmatinske otoke Mljet, Korčulo, Vis in Hvar nove oblasti. Danes, 17. aprila prevzamejo urade na imenovanih otokih civilne oblasti, v ponedeljek 18. pa vkorakajo orožniki, finančni stražniki in vojska. Oddelki, ki zasedejo otoke se odpeljejo iz Splita s parobrodi. Naše ljudstvo na zasedenih otokih pripravlja osvobodilnim četam veličasten sprejem.

† Francoski poslanik na Reki. Bivši francoski konzul na Malti G. Sedouly je te dni došel na Reko ter izročil predsedniku sedanje vlade Grossichu

svoje akreditivne listine kot odpravnik poslov francoske republike pri reški vladi.

† Versailleski mir mora nadomestiti francosko - angleško - ameriška zveza. Pariški «Echo de Paris» sklepa iz obnašanja Zedinjenih držav, da se Versailleska mirovna pogodba, kateri je uničena glavna podpora in najjačji temelj, zveza narodov, mora energično pretvoriti v pakt francosko-angleško-ameriške zveze.

† Represalije proti Nemčiji. Zavezniški pričakujejo, da predloži nemška vlada njihovim kabinetom še pred 1. majem nove predloge v vprašanju vojne odškodnine. Doslej se še ne ve, kakšna bo vsebina teh protipredlogov. Nemški strokovnjak Bergmann je nedavno bil pri predsedniku bruseljske konference, Delacroixu z namenom, da se debata o odškodnini obnovi. Ker pa ni ostro preciziral svojih predlogov ter je samo izrazil željo, da se pogajanja nadaljujejo, ga je Delacroix odklonil. — V Franciji računajo, da bodo tudi novi nemški predlogi glede odškodnine manjši nego so bile pariške zahteve. Zato se tudi Francija z vsemi silami pripravlja na izvajanje represalij proti Nemcem. Reparacijska komisija bo tekom prihodnjih dni objavila končno svoto nemške odškodnine ter bo obenem določila način, po katerem mora Nemčija izplačati svoto 20 milijard mark v zlatu, ki bi jih morala Nemčija plačati še pred 1. majem. Istočasno pa pripravljajo zavezniški važne ekonomske sankcije, ki se upeljuje v novozasedenih krajih po 1. maju. Tu gre pred vsem za odredbo, ki bo težko pogodila nemško industrijo: za davek na prevoz v ruhrskem okrožju. Če se pomisli na to, da daje ruhrsko področje na leto okoli 90 milijonov ton premoga, si je lahko predstaviti, kakšne posledice bodo imele nove represalije proti Nemčiji.

† Francija bo mobilizirala. Radi položaja med Francijo in Nemčijo, ki bi okoli 1. maja utegnil povzročiti težke komplikacije, je francoska vlada izdelala načrt za delno mobilizacijo, ki bo z ozirom na Nemčijo najbrž potrebna. Koliko letnikov bo ob tej priliki pozvanih pod orožje, se še ne ve.

† Albanski parlament. Dne 21. aprila se sestane albanski parlament. Volitve so prinesle večino krščanskim elementom. Kakor se iz Tirane poroča, bo narodna skupščina delovala na to, da vendar že enkrat preneha divji boj in nered v državi. O povrnitvi princa Wieda ni govora.

† Černov pride v sovjetsko vlado? «Times» poročajo iz Rewala, da je Lenin predlagal V. M. Černovu, naj sprejme v sovjetski vladi mesto komisarja za kmetско gospodarstvo. — Černov je voditelj kmečke stranke v Rusiji in je bil v prvi revolucionarni vladi kneza Lvoja minister za poljedelstvo.

† Nov amblem italijanske socialistične stranke. Italijanska socialistična stranka se je, kot smo že poročali, sprla s komunisti, ker so ti zahtevali, da prepusti svoj znak srp in kladivo njim. Komunisti so ostali trdovratni in socialisti so bili prisiljeni v tem vprašanju popustiti. Dali pa so si obenem napraviti nov znak: kladivo, srp in knjigo. Tega uporabljajo kot amblem stranke pri sedanjih državnozbornskih volitvah.

† Turkestanska sovjetska republika. Vrhovni, osrednji izvršilni komite sovjetske vlade je proglasil Turkestan za sovjetsko republiko. Vlada v novi republiki bo organizirana po načelih ustave ruske federativne socialistične sovjetske republike. Zadeve zunanje politike, trgovine in vojaške uprave odpadejo pod kompetenco zvezne (federativne) vlade. Na ta način bo imela Moskva turkestansko republiko popolnoma v svojih krempljih.

Prosveta

— Ruski umetniški večer. Kakor se zdi, se je naše občinstvo zelo privadilo na rusko umetnost (posebno na balet), zato je bila v petek naša opera polna. To ima svojo dobro in slabo stran: ako bo vabil samo balet, bo postala nevarnost, da bo prešlo zanimanje za resno glasbeno umetnost, ako pa bomo znali dati na teh večerih tudi druge točke, ki nam razkrivajo rusko umetnost, nas bo veselilo, če bodo predstave dobro obiskane. Predstava v petek je bila v tem oziru poskus. Zdelo se nam je, da bi bili tiste ruske igralce, kar smo jih imeli, vendar le kako porabili in če niso bili zmogni dati velikih del, naj bi bili nastopili s malimi točkami n. pr. z recitacijami, z duhovitimi enodejankami, s čitanjem itd. Pa ne previsoko, ampak naši publiki primerno in z zadostno pripravo v «Gledališkem listu», tako bi bili vendar nekaj imeli od ruske umetnosti. Program petkovskega umetniškega ruskega večera je bil zelo pester in lep. Obe balerini Poljakova in Nikitina sta podali lepe dokaze svoje plesalske umetnosti. Zeli sta mnogo pohvale, na odru je bilo cele kupe rož in šopkov in par točk se je moralo ponoviti. Poljakova je podala «umirajočega labuda», ki smo ga videli pri zadnjem ruskem večeru in ni nič zastajala za Bekefičjevo. Prizor je bil spopolnjen z deklamacijo, ki jo je izvršil g. Putjata za kulisami, tako da smo slišali pesem, čutili godbo in videli labuda v njegovi labudji pesmi. Lep uspeh je dosegla tudi gojenka ge. Poljakove, gdč. Frankotova s svojo verziacijo, ki je kazala njeno mlado nevdruženje in smisel za izraz. Maloruski ples, ki ga je izvajal z go. Poljakovo gosp. Strešnjev, je izval buren aplavz. Tudi z mornarskim plesom je gosp. Strešnjev ugajal. Kitajski ples je bila lepa komična točka. Gdč. Nikitina je v svojih lirskih točkah eterična in lahna, da se v nji zlija pesem in ples v sanjavo enoto. Naj omenimo posebno lepe kostume, ki so bili izvršeni po ruskih načrtih. Bojarski ples nam je pokazal v tem ponosno lepo staro Rusijo. Gospa Smolenska še ne spada na oder: priznamo njeno dobro voljo, tudi publika jo je priznala, a to še ne zadostuje. Sola bi mogla še kaj doseči pri nji — za sedaj pa je bil to malo riskiran poskus. Gospod Putjata je podal sceno iz «Karamazovih». Škoda! Nam je bilo žal. Za Kačalovim nastopiti v tej ulogi in to v jeziku, ki ga ne obvlada in bi mogel komaj domač umetnik v njem podati kaj velikega — to je riskantno. Njegova slovensčina se je slabo razumela in je bila preveč «ruska». Bolj hvaležni bi mi bili, da je nam podal kaj lepega manjšega in lažjega v rusčini. kar bi bilo tudi bolj spadalo v program. Povest o rožah je bila lepa. G. Putjata jo je podal z masko Turgenjeva. Ruski večeri bodo torej vabljiva

in hvaležna stvar, ako bojo njihovi programi dobro izbrani.

— Risarska in slikarska šola v Ljubljani. Akademski slikar V. Janjo Sterle namerava v področju novoustanovljenega društva «Probuja» v krogem otvoriti risarsko in slikarsko šolo, ki bo obsegala naslednje glavne predmete: portret po naravi in akt kostime (noše, draperije) in kompozicije ter motive iz naše narodne umetnosti in modeliranje, nadalje predavanja o anatomiji, perspektivi, arhitektonskem oblikoslovju, o barvni kemiji, grafiki in narodni ornamentiki. Cilj šole je predvsem, da podz. splošno izobrazbo v umetnosti s predavanji. Predavali bodo profesorji Saša Santal, A. Sever, Grebenc in drugi. Interesni naj se pismeno ali osebno zglasijo pri prof. Volovšku, tajniku društva «Probuja» ali pa pri predsedniku prof. Grebencu na tehniški srednji šoli v Ljubljani.

Dobrovoljski vestnik

d Seja glavnega odbora se vrši danes, 17. t. m. ob 10. uri dopoldne v društvenem prostoru.

d Uverjenja dobrovoljstva. Ministrstvo za socialno politiko javlja in poziva dobrovoljce, da naj takoj ulože prošnje za uverjenja, ker se bo skoro zaključilo izdajanje istih.

d Okrožne klube opozarjamo, da naj izvrše takoj vse delo, naznačeno v zadnji društveni okrožnici. Pripravi se treba tudi predloge za skupščino Glavnega Saveza, ki se vrši 6. maja. Predloge je treba pravočasno predložiti odboru. Opozorjamo na to, da je na vsaki skupščini po 24. «Nove Otadžbine».

d Tovariši dobrovoljci! Občinske volitve se pred vrtni. Zavedamo se visokega pomena, ki jih imajo te volitve, prve v osvobodilni domovini. Osvobodili smo domovino suženjstva. osvobodimo jo tudi iz suženjstva onih, ki žele, da se vrnejo nekdanji časi, ki žele z neredi in nemiri uničiti delo naše krvi! Zato je naša dolžnost, da stopimo brezobzirno tudi mi v volilno borbo, da si nismo nobena politična organizacija. Naše geslo v volilni borbi bodi: neizprosni boj proti elementom, ki rušijo naše državno in narodno edinstvo, ki podirajo temelje stavbe, ki smo jo postavljali na bojnem polju mi, jugoslovanski dobrovoljci. ko so nas vodili od zmage do zmage zmagonosni prapori srbske vojske! Pasti morajo ostanki suženjstva, pastji živi spomeniki habzburžanstva, novo delo naj konča začetek našega dela. — Dobro in točno vemo, kdo in kje je naš sovražnik, zato naprej brez ozirov in pardonorov. Zmagati mora volja in moč, ko smo prisegli na njo. Zato, tovariši dobrovoljci na delo, vsi na zbornom mestu in v napad, ker naša domovina ne bo poprej srečna, mirna in svobodna, dokler ne bo končano dobrovoljsko delo!

Domache vesti

Ljubljana, 16. aprila.

* Občinske volitve v Ljubljani. Za volitev odbornikov in namestnikov občinskega odbora mestne občine Ljubljanske dne 28. aprila je bilo vloženih šest kandidatnih list, katere je izdelala vlada potrdila. «Uradni list deželne vlade za Slovenijo» objavlja v št. 39 celotne kandidatne liste vseh šestih strank.

* Volitev občinskega agrarnega odbora. Da bodo volilci o volitvah v občinski agrarni odbor, ki se v nedeljo 17. t. m. vrši na Barju, zadostno poučeni, poslamo nastopno: Kdor je vpisan v imenik, lahko voli in je lahko voljen. Pravico do volitve imajo tudi vse polnoletne žene, ki so vpisane v imenik, če vodijo svojo gospodarstvo kot samostojne gospodarice. Glasovalec je tajno s listki, ki je nanje napisati imena kandidatov in njih bivališče in ki jih je vreči v posebno posodo.

Člani vpisani v prvi in drugi kategoriji, glasujejo skupno; član v tretji, četrti in peti kategoriji zopet skupno tvorijo drugo volilno skupino. Po enega odbornika iz svoje skupine voli prva skupina za vsakeh deset, druga skupina pa za vsakeh dvajset v imenik vpisanih volilcev. Volniki štejejo v obeh skupinah za polno število. Ako volitev ob določenem uru še ni končana, se volilni prostor ob tej uri zapre in voliti smejo nadalje le še vsi oni, ki so v zaprtem volilnem prostoru. Po glasovanju presteže volilna komisija glasove; kdor jih je dobil največ, ta je izvoljen. Na zahtevo se sme prirediti v volilno komisijo po en član raznih strank. Izvoljene osebe tvorijo «občinski agrarni odbor» ter prejmejo od volilne komisije izkaznice, ki jih sopodpišejo vsi člani komisije. Zoper nepravilne volitve je dopusten priziv na glavnega poverjenika

NJIVA

Včeraj je izšla 4. številka «Njive», ki se je tako hitro priljubila občinstvu. Ta številka se po vsebini nekoliko razlikuje od dosedanjih, ki so bile po moji sodbi včasih skoraj preveč akademske. Značaj te številke je povsem drugačen in povsem popularen, da vsebina pod tem nikakor ni trpela. Nasprotno, postala je tem aktualnejša. V prvem članku piše dr. Vladimir Corović, profesor na beograjski univerzi, o političnih strankah v Srbiji. Vide ti je, da pripravlja pisec serijo člankov o tem predmetu, ki je Slovenec tako neznan in nam vendar tako zanimiv. Sedanji članek poroča v prvi dobi zgodovine radikalne stranke, do ujedinenja največje in dvajset let vladajoče stranke v Srbiji. Iz kratkega, jasnega opisa pa vidimo, kakšne so bile nekoč razmere pod Milanom, in kakšne so bile v Srbiji borbe za ustavo, dokler ni končno zmagala svesta demokracije. Radikalce je vlada s silo uničevala, jih na tisoče metala v ječe, končno pa je absolutizem klonil, zdravi seljački narod ga je zmagal. Ustava iz leta 1888. je višek zmage demokratske misli. Z njo se končuje prva doba zgodovine radikalne stranke. Z njo in z abdikacijo kralja Milana prične druga doba, o kateri nam bo pisec poročal pozneje.

Kratki, jedrnat in zanimivi opis je pisal srbski, z latinico in v ekavščini, v izvanredno lahkem jeziku in slogu. Dve, tri besede utegnejo biti neznane tudi le srednje izobraženemu slovenskemu bralcu

(n. pr. «Kivan» — hud, užaljen), toda te skoraj ne pridejo v poštev. Corovićev spis je, rekel bi, dokaz, kako lahko, kako dobro razumljiva nam je srbsčina, če jo piše večje pero. Marsikdo, ki se tudi ob roki kakšne nemško - srbske pragmatike, bo še posebno pozdravil ta spis, zaradi vrednosti jezika in sloga, ki odgovarjata dobri, točni in zanimivo podani vsebini.

Naš stari znanec, prof. N. Pešić, je v drugem, daljšem članku opisal zgodovinsko osebnost Josipa Pilsudskega, junaka poljskega predsednika poljske republike. Spis je plod avtorjevih študij poljskega slovtva in politike. Otvarja nam pogled na etično moč neomajnega idealnega prepričanja, ne sile neupogljivega naroda, ki se bori proti tiranstvu in odpira nam tudi vidike na sedanji notranjopolitični položaj Poljske. Takšnih doneskov z zanimivim sodobnim vprašanjem, kakor nam jih podajata v «Njivi» Corović in Pešić, si želimo še mnogo!

Vseeno se jima pridružuje listek. V njem nam predsednik višjega sodišča, dr. I. Kavčnik opisuje, kaj je doživel, videl in slišal, ko je bil predsednik volilnega odbora v Prokuplju v Srbiji. Kakor prijeten potopis se čita izprva ta opis, z vsemi navedbami o gričih in dolinah, reki in mestu, o vožnji, o kovačih, o volitvah — in naenkrat smo sredi one grozne in obenem slavne zgodovine, ko je srbski človek trpel, kakor izza kmetke vsta je noben Slovenec, in ko se je proti tujim zmagovalcem boril, kakor izza Gubea noben Slovenec. O junastvih izvemto tu y

enostavnem, mirnem in obenem plastičnem pripovedovanju več, kot sicer v najlepšem predavanju. G. dr. Kavčnik ne piše s tendenco. Bil je v prokuplju, videl in slišal je, kar tvori življenje narodu ondot, in povedal nam je to, da prečitamo in za trenutek pomislimo, da je to, kar nam stavlja pred oči, del naše jugoslovanske zgodovine, del onih dogodkov, ki je ves narod šel preko Albanije, ko je akademski legija kot en mož padla na Ovale, ko je šest tisoč učiteljev in svetnikov pustilo svoje življenje v mučeniškem taboru Surdulici. Prečitamo ta opis, ki je tako brez vseh pretenzij in zato morda umetniški, kakor star lesorez — in ko čitamo, nas postane sram, da smo tako majhni in pišemo o balkanizmu (n. pr. v «Straži»), ko je tega balkanizma v nas še toliko, da se niti ne zahvalimo za žrtve, s katerimi se naše ne dajo primerjati in ki so vendar osvobodile nas...

— V «Pregledu» poroča dr. Stefan Sagadin, znani strokovnjak, o italijanskem volilnem zakonu v našem Primorju, prof. dr. S. Dolar o češkem idealistu J. Karasu, gojitelju vzajemnosti z nami, prof. dr. P. Strmeš o drobnem kulturnem vprašanju, o kinu in o cenzuriranju filmov. Njegova izvajanja so vsega upoštevanja vredna. — Pridejan je pregled mnogih revij in (na platnicah) obširni dnevnik važnih političnih in socialnih dogodkov od 17. marca do 8. aprila. Ta dnevnik je prav dobrodošla in zelo skrbna dopolnitev tej reviji, ki svojo hitro in uspešno rast v resnici zasluži z kvaliteto.

Poglavje o cenah umotvorov

(Dopis iz umetniških krogov.)

Nenaravno razmerje med dohodki duševnih in ročnih delavcev občutijo v sedanjih časih posebno umetniki. V umetniških krogih je poglavje o cenah umotvorov dnevni razgovor. V enem so si pri takem razpravljanju vsi umetniki ne navadno edini, namreč v prepričanju, da se umotvor dandanes zelo slabo plačuje. Vendar se kaže v predlogih, kako bi se to neljubno dejstvo dalo spremeniti v korist umetnikom, velika neorientiranost. Gotovo je, da se taka vprašanja zgolj z razpravami ne dajo rešiti. Vendar po mojem mnenju ne bi škodilo, če bi se o tem predmetu začelo javno razpravljanje, kajti to, kar vedo pripovedovati nekateri naši umetniki, je naravnost kulturni škandal. Vse potrebščine za vsakdanje življenje so poskočile v cenah do nebotične višine. Če vzamemo kot povprečni draginski faktor 15, (kar je seveda premalo), bi morali pričakovati, da bodo smeli tudi umetniki zahtevati kot honorar za svoje izdelke vsaj petnajstkratno ceno v primeru s predvojnimi cenami. To bi pomenilo, da bi portretist, ki je dobil pred vojno za portret 500 kron, smel pričakovati kot honorar za enako sliko sedaj vsaj 7500 kron; ilustrator, ki je dobil za ilustracijo 100 kron, vsaj 1500 kron, kipar za delo, ki se je plačalo z 2000 K, vsaj 30.000 kron. To ne bi bilo nikakor pretirano, saj stane barva, ki je stala

pred vojno dve krone, sedaj 60 kron (30kratno podražanje), svinčnik, ki je stal 36 vinarjev, 10 kron (28kratno podražanje), tuša, ki je stala 60 vin., 20 kron (33kratno podražanje) itd. itd. Material stane sploh sedaj okrog 30krat toliko kakor pred vojno.

Cene pa, ki jih po večini faktično dosegajo umetniki danes, znašajo v najboljšem slučaju 3kratno višino ceno. Če predpostavljamo, da je produktivnost umetnikov enaka predvojni produktivnosti, lahko sklepamo iz predstojajočih podatkov aproksimativno, da imajo umetniki sedaj razmeroma 12krat manjši zaslužek kakor pred vojno.

Posledica je, da eni podedujejo svojo marljivost, drugi pa fatalistično čakajo v največji bedi na podporo in na boljše čase, tretji si zopet iščejo zaslužka v drugih poklicih.

Da so take posledice nad vse kvarne za napredek slovenske umetnosti, je jasno. Umetnik, ki mora hiteti z delom, da preživi sebe in družino, ne bo mogel ustvariti nič dobrega, še manj pa oni, ki mu valed praznega želodca peša energija in veselje do dela.

Posebe bi bilo treba razpravljati na tem mestu tuji o največjih težavah z atelieri. Stanovanjski urad stoji na stališču, da se stanovanjski prostori za umetniško delo (tudi pravijo v «obrtne svrhe») ne smejo vpisati. Še nikdar niso umetniki tako težko občutili pomanjkanja prikladnih atelievov in delavnic. Hrvatski umetniki so, pač v tem oziru mnogo na

ministrstva za agrarno reformo tekom osmih dni; ta priziv je brez odločilne moči. — Volitev se zaključil ob 5. uri popoldne.

* Seje občinskega sveta ljubljanskega. Občinski svet ljubljanski ima prihodnji ponedeljek ob petih popoldne redno javno sejo, ki bo zadnja v sedanjih sestavi te korporacije. Na dnevnem redu seje je med drugim izvolitev predsednikov in članov volilnih odborov za bodočo volitev novega občinskega odbora v Ljubljani, prošnja predsedstva ljubljanskega veselejša za prepustitev mestnega travniška pod turizem v svrhu pridelitve tega sejna, poročilo glede zgradbe lastnega poslopja za učestni pogrebni zavod in prošnja ljubljanskih postreščekov za odobritev zvišane tarife.

* Jugoslovensko novinarsko združenje, sekcija ljubljanska, je izdalo natepno objavo: Jugoslovensko novinarsko združenje, sekcija ljubljanska, je proglasilo delno zaporo, obvezno za vse člane Jugoslovenskega novinarskega združenja, nad ljubljanskim dnevnikom «Jugoslavijo» radi zadeve, ki je za stanovsko organizacijo principijelne značaja.

* Nov invalidski zakon. Kakor se nam iz Beograda poroča, se zbira v ministrstvu za socialno politiko gradivo za definitivno sestavo invalidskega zakona, ki se — kakor hitro bo to mogoče — predloži ustavotvorni skupščini v diskusijo. Predvsem je treba omeniti, da se namerava dosednji sistem invalidskih podpor temeljito izpremeniti ter da se postavi na čisto novo podlago. Invalidske podpore se v bodoče ne bodo podeljevale kot nekako priznanje, marveč kot vzdrževalni prispevek, ki naj v vojno ponorečenim zagotovi dostojnejše življenje. Z ozirom na naše finance je vsled tega nujno potrebno, da se materijalno dobro situiranim invalidom na podeljuje nikake podpore, ostalim invalidom pa se prisloži v pomoč po njihovi premoženjskih razmerah. V prvi vrsti bo torej država skušala invalidom-obrtnikom in invalidom-poljedelcem pomagati na ta način, da jim omogoči izvajanje njihove obrti, oziroma obdelovanje zemlje. Kar se tiče vojni vdov in sirot, namerava ministrstvo izboljšati njihov položaj in omogočiti pomoč tudi onim, katerih obstanek je bil odvisen od dela pokojnika vega. Med te spadajo tudi nezakonski in v vojni ponorečenih. Bržčas se znižajo tudi odstotek sposobnosti pod dvajset.

* Priglasitev terjatev intendantov za likvidacijo. V zmislu odloka izločene vlade za Slovenijo št. 5629 z dne 1. aprila 1921. se pozivljajo vsi, ki imajo še kako terjatev do vojaške intendantov za Slovenijo za vojaške dobave, najmanjše itd. za čas od preobrata do vključno dne 31. 8. 1919. da prijavijo te terjatve. Vojaški intendant za Slovenijo v likvidaciji v Ljubljani najkasneje do dne 31. maja 1921. Na prijave po navedenem roku se zaradi zaključka likvidacije ne bo več oziralo. — Odszkodnine glede zaplenjene prtljage isti oficirjev ne pridejo tu v poštev, ker zadeva še ni končno rešena.

* Vsem delegatom pri «Osrednji Zvezi» članjenh strokovnih organizacij javnih namoščencev! Poslanec profesor Reiner poroča v ponedeljek dne 18. t. m. ob 20. uri v sejni dvorani mestnega magistrata o podrobnostih izenačenja plač državnim namoščencem. K sestanku so vabljeni vsi delegati, katerih vsak lahko privede s seboj še po enega tovariša.

* «Gospodarski Zvon» Odborova seja «Gospodarskega zvena» se vrši v ponedeljek dne 18. t. m. ob 18. uri v pisarni dr. J. C. Oblaka.

* Sneg. Iz alpskih dežel prihajajo vesti, ki poročajo o velikih snežnih mestih. Na gorenjem Štajerskem je napravil sneg mnogo škode na sadnem drevju. S Semmeringja poročajo o snežnih zametih. Telefonski in brzojavni promet je pretrgan. Tudi pri Mariboru je padlo precej snega, vsled česar je bil zadnji živinski sejem zelo slabo obiskan.

* Železniška policija. S 1. majem se avde v celi naši državi železniška policija na vseh železniških in parobrodskih progah. Organizacija te službe je že urejena. Glavna naloga železniške policije bo izsledovanje vohunov, pro-

boljem. Toda to omenjam le mimogrede. Ne pričakujte na koncu teh vrstic apela na dobrodelnost! Prosjačenja smo do grla siti. Vsi čimto poniževalnost takih metod za zboljanje svojega gmojnega položaja. Apel velja samo tovarišem ter se glasi: Sramno se v eno vrsto in bodimo dosledni v zahtevah honorarjev, ki odgovarjajo našemu «tudi» potrebnemu delu. Prepričan sem, da bo v slučaju potrebe vsako sodišče vpoštevalo naše pravične zahteve. Ni treba pretiravati, a preko gotovega minimuma iti je sramotno za naš svetli poklic. Prepričan sem, da bo običajno po večini razumelo naš težki položaj, če nastopamo enotno. Oni del občinstva (pa naj so to privatni naročniki ali založniki), ki zahtevajo od nas delo po sramotnih cenah, oni del — o tem bodite prepričani tovariši — zaničuje naš poklic in njemu je umetniški razvoj našega naroda doveta briga.

Ninamo sredstva štrajka in ga tudi ne želimo imeti. Imamo pa eno sredstvo, ki ga bo treba morda še vporabiti: v javno etni razpravljanje o posebno kričavih slučajih umazanosti nekaterih naročnikov.

vokaterjev in prodajalnih elementov.

* Povratek jugoslovenskih vojni vjetnikov. Francoska vlada je simpatično sprejela predlog, da se čim prej izvrši repatriacija še doslej v Rusiji zaostalih vojni vjetnikov iz Jugoslavije, Češkoslovaške, Poljske in Rumunije ter je v ta namen dovolila prispevek 150.000 funtov. Kot predjem na to vsoto se je odboru že nakazal znesek 15.000 funtov.

* Premog. Stranke, ki imajo izkaznice B bivše ubožne akcije, dobe prejem na nakaznico mestnega magistrata in sicer 150 kg za 10 kron v naslednjem redu: v torek dne 19. črke L, M, N, v sredo dne 20. črke O, P, R, v četrtek dne 21. črke S, S, T in v torek dne 26. t. m. črke U, V, Z in Z.

* Koncert «Ljubljanskega Zvona». V ponedeljek zvečer ob osmih se vrši v «Unioni» pomladanski koncert «Ljubljanskega Zvona». Pridite poslušati Križarja in lepe, v narodnem duhu zložene skladbe Emila Adamiča!

* Vožnja s težkim avtomobilom po Ljubljani. Policijsko ravnatelstvo naznaja, da je glasom sklepa ljubljanskega občinskega sveta z dne 22. marca t. l. vožnja s težkimi avtomobili, ki imajo železne obroče na kolesih, po mestu prepovedana. Prestopki te odredbe se bodo policijsko kaznovali z globo do 4.000 kron, oziroma z zaporom do 200 dni.

* Silnovka in parkljevka se je pojavila v Ptuj in okolici. Okrajno glavarstvo je zaradi tega proglasilo krajno in okoliško zaporo za okužene kraje. Vsak promet z živino, govedo, ovci, kozami in svinjami z omenjenimi kraji je strogo prepovedan.

* Lep dar iz Amerike. Predsednik ameriškega društva za pomoč srbskim sirotam, g. Rider, je poslal 100 živalnih strojev, da se razdele siromašnim učenkam obrtnih šol.

* Misija generala Wrangla v Beogradu. V Beograd je prispela te dni misija generala Wrangla, da stori pri naši vladi potrebne korake v svrhu, da se del Wranglove vojske namesti na našem teritoriju. Šef misije je konferiral z ministrskimi predsednikom Pašićem in predsednikom skupščine, Ribarjem. Tudi rusko-srbski komite se je obnil do vlade s prošnjo, da sprejme te vojske. Vlada v tem vprašanju še ni storila nikakega sklepa.

* Parobrodna zveza Bakar-Kotor. Parobrod «Salona», last ogrsko-hrvatskega parobrodnege društva, je zopet popravljen in bo od jutrišnjega dneva dalje zopet vršil svojo tedensko potniško in tovarno službo na progi Bakar-Kotor.

* Dobitki razredne loterije. Pri zadnjem izrebanju IV. razreda 1 kola srečk razredne loterije sta zadeli pri Ljubljanski kreditni banki kupljeni srečki št. 58.402 K 200.000 in št. 8833 K 160.000.

* Vojaški ubežniki. Kot vojaški ubežniki se zasledujejo: Blaž Sprajc in Anton Kobula iz Kostrivnice pri Ptuj, Jožef Zebec, od ravnatov, Anton Terčič in Jožef Dolšak, oboja iz Rogaske Slatine. Kot rekrut je od svoje čete pobegnil Slavko Vakar iz Glince.

* Okulist prof. dr. Albert Botteri se je preselil v Zagreb, Zrinjski trg 14, kjer bo od 1. maja naprej od 3 do 4 ure popoldne.

* Zalostni izgredi v ljubljanski operi. Ufni pretep med gg. opernim pevcom Kovačem in kritikom Kogojem je izzval kot neljubo posledico pri nocojšnji predstavi v operi izgrede, ravnatoko malo častke kakor oni epopad. Igrali so «Tosko», ki jo dirigira g. ravnatelj Rukavina in v kateri nastopa g. Kovač kot Cavar. 168 št. To prilika so porabili njeni nasprotniki in oprizorili koncem prvega dejanja proti njima hrupne demonstracije z žvižganjem, ropotanjem in kričanjem. Ker je v nameranih demonstracijah govorila v Ljubljani že ves dan, so se seveda pripravili tudi Kogojevi nasprotniki ki so s svojo protidemonstracijo ubili hrup njegovih pristašev, tako da so se žvižgi, ropot in kriki vtopili v burnem aplavzu, ki je dosegel svoj višek, ko so prinesli Kovača velik venec. Proti demonstrantom je intervenirala policija, ki je aretirala 15, večinoma še precej mladih fantov. V drugem dejanju so se demonstracije in protidemonstracije ponovile pri odprtem odru, ko je nastopil Kovač. Ko je policija aretirala še nekaj naših ljudi, se je mir polagoma zopet povrnil in predstava se je nadaljevala in končala mirno. Med izgredi je prišlo tudi do dejanskih spopadov med nasprotniki. Aretiranje so odvedli na policijsko ravnatelstvo, kjer so jih zasilili in pozno v noč izpustili.

* Izgubljena denarnica. Soprog železničarja, Beti Hurbst iz Most, je izgubila veliko usnjato denarnico s 660 kronami gotovine, 1 am. dolar in dva recepta.

* Izgaban iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Hrabri Sule, rojen v Rovnju, je izgan iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

* Ukradeni kofli. Trgovcu Franu Grumu iz Zgornje Sisse je bilo ukradeno črno pleskano, 2000 kron vredno kolo.

* Tatvina na kolodvoru. Učenki samostanske šole v škofji Loka, Boženi Jelenc, je neznan žepar na glavnem kolodvoru izmaknil denarnico s 160 kronami gotovine.

* Klasična nemščina nekega verižnika. Nekega verižnika, kamleremu smrdi ključavničarski posel, so ustavili stražniki pred kolodvorom, ko je nesel veliko vrečo, v kateri je bilo 10 boks, kravih in 12 ševro kož. Verižnik, ki je takoj prebledel pri nastopu stražnikov, se je izgovarjal, da mu je to dal neki Italijan.

žek, naj spravi v Ljubljani v dober jugoslovenski denar. Verižnik je iz zapora poslal potem lepo nemško pisano pismo, v katerem veli: «Jok Franz O. in eigner Person gobe folgendes pekant.» Nato ta mladi verižnik opisuje, kako se je seznanil s nekim Italijanom, ki je tihotapil usnje v Ljubljano. Omenjenega dne sta se dobila na kolodvoru. Sam veli: «Es war eine freudige begrüßung!» Pismo končuje z zadržitvijo, da je mladi Franc polnoma nedolžen, rekoč: «Schwore mit reinem Gewissen bei Got Allmachtigen!» Sedaj mladi verižnik premišljuje božjo vsemočnost v zaporih deželnega sodišča.

* Himen. V Metliki se je dne 12. t. m. poročil g. Julije Novak, načelnik Mariborskega Sokola s gđ. Ljubico Makar.

* Žensko društvo v Mariboru priredi v ponedeljek dne 18. t. m. ob 20. uri predavanje. Predava prof. Ribarič o Ivanu Mažuraniču in njegovem opu «Smrt Smajlago Cengića».

* Tatvina v Zrkovcih. Dne 28. novembra minulega leta, na dan volitev za konstituant, se neznan tatovi Janku Šumenkoviču, ki je bil zadržan pri čuvanju volilne skrinjice Samostojne kmetijske stranke, ukradli več komadov obleke in drugih stvari za 22.000 kron. Tatove so šele sedaj izsledili v Tenzu in jih dali pod ključ.

* Trgovska šola Nemca Kowatscha v Mariboru. Kakor znano, je vlada prepovedala v Mariboru Slovincem vse zasebne trgovske šole in kurse in jih s tem močno oškodovala. Čudno pa je, da obstoja še vedno Kowatscheva trgovska šola. Ljalnost naše vlade napram temu Nemcu gre celo tako daleč, da mu namerava dati še koncesijo za prodajo pisalnih strojev neke nemške tvornice. Da to komedija popolna, bo Kowatsch delal lapič iz slovensčine pred komisijo, v kateri bo tudi njegov učitelj, klerikalec Fink.

* Pozor slovenski obrtniki! Mariborska sokolska župa je pričela s pomočjo svojih odsekov na Koroškem akcijo, ki jo z veseljem pozdravljamo. Preskrbeti hoče namreč slovenskim fantom iz Koroške, ki bi se radi izučili kake obrti, mesta pri slovenskih mojstrih, da ne pridejo v nemške roke. Na ta način se bo skušal vzgojiti narodno zavedni obrtni naraščaj za naše ogrožene kraje. Slovenske mojstre in podjetnike pozivljamo radi tega, naj se v slučaju potrebe ozirajo v prvi vrsti na učence in vajence, ki jih priporoča mariborska sokolska župa. Dosedaj so priglasili po eden za sedlarstvo, za stavbeno mizarstvo in opremo, za krojaško in pisarniško službo.

* O aferi tihotapca Tomljenovića se še poroča iz Maribora: Bivši železničar Stjepan Tomljenović se je pogosto nahajal v našem mestu, navadno v družbi svojih tihotapških pomočnikov Branka Kozinca in Nikole Rukavina. Na kolodvoru in po gostilnah je bil splošno znan kot tihotapec. Na Dunaju je stanoval v hotelu «Froesler», kjer je tudi za svojo družbo plačeval vse stroške. Na kolodvoru v Mödlingu je oddal svoje blago kot prtljago, potem pa je izginil. Redno se je vozil v poštnem vagonu. Na mariborski carinarni je bil z revizijo hitro gotov. Zamahnili so mu z roko in izginil je zopet v poštni voz. Tega voza zagrebški detektiv niso več pustili iz vida. Sele na zagrebškem kolodvoru so ga povabili na policijo in vtaknili v zapor. Tomljenović je imel baje tudi v Ljubljani svoje pomagače, ki so razpečavali njegovo blago in zlasti tudi vtihotapljene dvokronske bankovce s ponarejenim žigom.

* Toča v zagrebški okolici. V zagrebški okolici, zlasti v Sestinah Gračanah in Remetah je padla večeraj tako gosta toča, da je pokrila zemljo kakor sneg. Toča je napravila mnogo škode.

* Pretkana pustolovka. V Beogradu se je v zadnjem času mnogo govorilo o plesalki, ki se je izdajala za baronico Ende. Ta «baronica» je ponaredila štiri črke, glaseče se na razne ugledne tvrdke. Vsak ček se je glasil na 1000 dolarjev. Ko je nameravala zadnji ček, glaseč se na njeno ime, vnovčiti v Budimpešti, jo je zadel zaslužena usoda. Prijeli so jo ter poslali v Beograd, kjer so jo vtaknili v luknjo.

* Prijet avstrijski tihotapec. Na Dunaju je bil te dni aretovan neki Vogl Maks, ki je hotel preko Gracice vtihotapiti za devet milijonov nezgospodarskih bankovcev v kovčku z dvojnim dnom. Priznal je, da je na ta način spravil čez mejo že za preko 20 milijonov bankovcev.

POJASNILO.

Po časopisih se širijo zaradi potovanja v Ameriko neresničnosti, s katerim se zanimajoče se ljudstvo samo po nepotrebnem plaši. Usojaj se torej vsem, ki mislijo in želijo potovati v Ameriko, uljudno naznaniti, da plovejo parniki iz Trsta v New York redno kakor vedno in da se prodajajo vozni listi vseh razredov za Slovence pri meni, kot glavnemu zastopniku paroplovne družbe Cosulich-Line (prej Austro-Americana). Pojasnila brezplačno. 691

Simon Kmetec,

TAM PREKO JE BEDA, TAM PREKO TREBA POMOČ! — ALI STE ŽE ČLAN «JUGOSLOVENSKE MATICE»?

Gospodarstvo

ZADRUŽNIŠTVO V DALMACIJI.

Ze pred vojno je bilo zadružništvo v Dalmaciji zelo razvito. Med vojno pa so se zadružne ustanove vsled velikih nalog, ki so jim bile ravno v Dalmaciji v tej kritični dobi odkazane, izredno ojačile. Vojna s svojimi zlemi posledicami je jasno dokazala, da je mogoče samo z vzajemnim podpiranjem doseči olajšanje gospodarskih težkoč in vestransko prožnost v gospodarskem življenju ne le za posameznika, marveč tudi za celoto.

Dalmatinske zadruge, katerih je okoli 900, so organizirane v Zadružnem savezu v Splitu. Delokrog tega zadružnega središča je obsegal izprva le revizijsko poslovanje nad zadrugami, pa se je časoma raztegnil tudi na denarne posle in na preskrbovanje vlačnihih zadrug z živili in poljedelskimi potrebščinami. S tem pa je delo naraslo v taki meri, da ga vodstvo saveza ni moglo več obvladovati in se je izkazala potreba delitve poslov. Ta delitev se je izvedla s 1. julijem 1920 na ta način, da si je Zadružni savez pridržal zase organizatorični del zadružnega poslovanja, dočim je za vse posle finančne stroke osnoval Zadružno banko. Ta ima svoj sedež v Splitu. Njena glavnica znaša 50 milijonov kron. Kakor izhaja že iz naziva tega denarnega zavoda, služi banka v prvi vrsti zadružnim ustanovam, t. j. ona efektuira članicam Zadružnega saveza kredite, oskrbuje vse denarne transakcije zadrug, jih preskrbuje z živlenskimi in poljedelskimi potrebščinami, kakor z žveplom, galico, gospodarskimi stroji itd.

Vsled koristi, ki jih donaka delovanje tega denarnega zavoda, ni ostal njegov delokrog omejen samo na Dalmacijo, marveč se je razširil tudi na Hrvatsko, Slavonijo in na Slovenijo. Namerava se brigati tudi za Bosno in Hercegovino ter za Srbijo. Početek novega, razširjenega delokroga Zadružne banke kažejo njene podružnice, ki so se ustanovile v Mariboru, Zagrebu in v Novem Sadu.

V Dalmaciji sodeluje Zadružna banka oziroma Zadružni savez pri raznih industrijskih podjetjih, tako zlasti pri Industrijalni zajednici v Omišju, čije namen je, da v Omišju zgradi več tvornic, ki bodo s svojimi proizvodi preskrbovale Dalmacijo in po možnosti tudi ostale pokrajine. Začasno se namerava graditi tvornica za pohištvo, nadalje tvornica mrež in ribiških potrebščin, za predelovanje volne itd. Podjetje je v domačih rokah in je osnovano v pretežni večini z zadružnim denarjem. Nekatere teh tvornic so že počele z delom in njih dosednji uspehi dopuščajo zadovoljivo perspektivo v bodočnost. Zadružna banka sodeluje tudi pri drugih domačih industrijskih podjetjih, ki so po prevratu ostala v naših rokah.

— Razsodišče za spore med našimi in nemškimi državljani. Mešano razsodišče, ki ima po mirovni pogodbi z Nemčijo, § 305., presojati spore med našimi in nemškimi državljani, se je pred nekaj dnevi konstituiralo. Predsednik razsodišča je švicarski profesor Logot iz Zeneve, naš razsodnik je profesor dr. Dragotin Aranjelovič, nemški pa dr. Behring. Razsodišče bo te dni v uradnem listu objavilo svoj postopni red. Interesirani krogi se opozarjajo, da je rok za pritožbe zelo kratek in da je vse nadaljnje razvidno iz postopnega reda. — Iz kabineta ministrskega predsedništva.

— Izvoz konj in koruze. Na današnji seji finančno-gospodarskega sveta se je dovolil izvoz 2000 lahkih konj na Grško. Nadalje je sklenil dovoliti, da se sme izvoziti ves še preostali kontingent koruze v Avstrijo in Češkoslovaško v smislu trgovinskega dogovora s tema državama.

— Uspehi pomladanskega praškega veselejša. Na sejmju, ki se je vršil v Pragi od dne 8. marca t. l. je bilo zastopanih 2543 tvrdk, in sicer 2409 čeških in 134 tujih. Prepreno je prišlo 900 prijav, ki se niso mogle več vpoštevati. Prodalo se je blaga v rednosti 596 milijonov čeških kron (na jesenskem sejmu prošlega leta pa za 1 in pol milijarde). Največ je bilo prodanih živil (za 250 milijonov češkoslovaških kron), potem tekstilnega blaga (za 100 milijonov češkoslovaških kron), kovinskih proizvodov (43 milijonov češkoslovaških kron) in stekla ter porcelana za 16 milijonov češkoslovaških kron. — Od tega blaga je šlo največ v Jugoslavijo (50 milijonov češkoslovaških kron), potem Bolgarsko (30 milijonov češkoslovaških kron), Rumunijo (13 milijonov češkoslovaških kron), Avstrijo (6 milijonov češkoslovaških kron), ravno toliko v Nemčijo in Italijo. Glavni konzumni teritorij tvori torej Balkan. — Tretji mednarodni sejem se vrši v Pragi od dne 1. do 8. julija t. l.

— Izložba poljedelskih strojev poljedelskega društva Češkoslovaške republike. V Pragi se vrši od dne 12. do 17. maja t. l. na prostoru kraljevega vrta izložba poljedelskih strojev, ki jo priredi poljedelsko društvo češkoslovaške republike. Pozvane so češke in inozemske tvrdke, naj izložijo svoje produkte. Glede inozemskih tvrdk je dovolil češkoslovaški urad za zunanjo trgovino prost uvoz poljedelskih strojev. Ravnotako bo prost izvoz neprodanih strojev, a manipulacijski stroški, danih strojev, a manipulacijski stroški,

pet nazaj. Ravnotako bo dovoljen uvoz že prodanih, pa še ne uvoženih strojev, ako se take kupčije naznanijo izloženem odboru najpozneje en mesec po izložbi. Za transport blaga na izložbo do Prage in nazaj do določenega mesta je dovolila direkcija čeških državnih železnice čeljšave na ta način, da se neprodano blago transportira zaastonj na mesto, odkoda: je prišlo. Pošiljatelj morajo biti označene izrecno kot blago za izložbo. Pisarna poljedelskega društva češkoslovaške republike v Pragi II. Vodičkova ulica 38 razpošilja po želji interesentov programe in sprejema prijave.

— Češko-avstrijska gospodarska poganja. Na poslednji seji se je končalo posvetovanje o prvem delu obsežnega dogovora med Avstrijo in Češkoslovaško. V tretjem branju so se razen dveh pridržkov sprejele te točke: 1.) Načrt za splošni del trgovinske in prometne pogodbe; 2.) načrt za zaključni protokol k splošnemu delu, ki se nanaša na trgovinsko pogodbo; 3.) načrt o rafiniraju pogodb; 4.) načrt o olajšavah prometa na meji; 5.) načrt veterinarske pogodbe; 6.) načrt dogovora o vzajemnem priznavanju svadob za pregledano blago; 7.) načrt dogovora o vzajemnem priznavanju znakov na strelnem orožju. — Poleg tega se je obnovil samostalen dogovor za olajšanje železniškega prometa in pripravil načrt za zdravniško prakso v omejenih krajih.

— Orientekspres Pariz-Dunaj-Bukarešta. Kakor poroča «Neue Freie Presse», je konferenca v Monakovu, katere so se udeležili zastopniki Nemčije, Avstrije, Francije, Belgije, Madžarske, Rumunske in Češkoslovaške, sklenila, da se s 1. julijem obnovi vožnja Orientekspresa iz Pariza z zvezo v Ostende in Amsterdam čez Dunaj v Bukarešto in nazaj trikrat na teden.

— Uvoz iz Rumunije. Ker trgovinska pogodba med Srbijo in Rumunijo, sklenjena dne 23. decembra 1906. in ratificirana dne 19. aprila 1907, ki je veljala štiri leta, ni bila preklicana z nobene strani, je izdalo finančno ministrstvo v sporazumu z zunanjim ministrstvom naredbo, da blago rumunskega izvora, ki se uvaža v državo Srbov, Hrvatov in Slovincem, uživa na podlagi načela reciprocitete v pogledu carine največje ugodnosti. S to naredbo finančnega ministrstva je izpremenjena naredba z dne 20. decembra l. l., v kolikor govori o Rumuniji.

— Povišana vozšina na dunajski cestni železnici. Dunajski mestni svet je sklenil povišati vozšino za cestno električno železnico od pet na sedem kron. Hkrati je dovolil, da se gostilne in kavarne zapirajo ob 1. oziroma 2 uri po noči.

Borza 16. aprila

Zagreb. Valutne in efektivne borze zaradi sobote ni bilo. Blagovna borza je bila jako slaba, ker je bilo malo ponudb. Cene so večinoma stabilne, trgovci in kupci rezervirani. Pričakuje se, da bo zaradi obilnega dežja zabrana izvoza žitnih pridelkov in moke kmalu preklicana in da bodo cene padle, ker se bodo morale naše cene prilagoditi pariteti na zunanjim tržišču.

Beograd, valute: franki 260.50—251, dolarji 35—35.90, lire 164—165, leji 53—54, marke 56.50—57, levi 42.50—43, napoleondolji 118—118.50. Devize: London 139.25—139.75, Pariz 253—254, New York 35.25, Zeneva 615—619, Solun 252—255, Milan 168—172, Berlin 55.25—57. Dunaj 5.25—5.70.

Praga, devize: Berlin 115.75—117.25, Zürich, 1253.15—1256.50, Milan 341—348, Pariz 517—520, London 284—286, New York 71—72, Beograd 200 do 202, Bukarešta 113.75—115.25, Sofija 86.50—87.50, Dunaj 10.90—11.90, Varšava 8.45—9.45, Zagreb 50—51, Budimpešta 25.25—26.75. Valute: marke 115.75—117.25, švicarski franki 1248.50—1251.50, lire 338—340, francoski franki 514—517, funti 282—284, dolarji 70.71, dinarji 191.193, leji 113.75—115.25, levi 82.75—83.75, avstrijske krome 10.90—11.90, poljske marke 8.45—9.45.

Berlin, devize: Italija 289.20—289.80, London 245.42—246.12, New York 62.48—62, Pariz 426.05—426.95, Svica 1078.90—1081.10, Dunaj 17.98—18.02, Praga 86.15—86.35, Budimpešta 22.52—22.58. Valute: dolarji 61.70—61.90, funti 244.50—245.50, lire 291.50—292.50, poljske marke 8.05—8.25, češkoslovaške krome 85.15—85.35, avstrijske note 16.35—16.45, avstrijske žigosane krome 10.70—10.80, leji 98.55—98.95, švicarski franki 1079.75—1082.25, francoski franki 444.50 do 445.50.

Zürich, devize: Berlin 9.275, New York 578, London 2270, Pariz 41.20, Varšava 0.72, Milan 27, Praga 8.05, Budimpešta 2.08, Zagreb 4.12, Bukarešta 9.20, Dunaj 1.70, avstrijske krome 0.98.

Vremensko poročilo

Ljubljana 306 m nad morjem

Dan	Čas opazovanja	Stanje neba	Temperatura v zraku	Vetrovi	Nabo	Pastirski dan
16. april	7. ur. 723.7 14. ur. 723.7 21. ur. 723.7	3.3 4.0 4.0	slab sever sl. sever. sl. sever.	del " "	34.7	

Srednja večerajnja temperatura 6.7, normalna 9.3
Vremenska napoved: lepe sev. hladno vreme
Solnce vzhaja ob 6.11 zahaja ob 18.50

Lastnik in izdajatelj
Konzorcij «Jutra»
Odgovorni urednik Vit. F. Jelenc.

Hugh Conway:

Iz teme v luč

Roman.

Oni človek, ki je bil blizu mize na tlesni od Cenerija — ki je stal v poziciji, kakor človek, ki je pripravljen zavrniti mogoč napad, čegar obraz je bil divji in strasten, ki so mu oči žarele — ta človek je bil angleško govoreči Lah Macari ali kakor se je zdaj sam nazival, Anton March, Pavlinin brat. Tudi on je zrl na isto stvar kakor Ceneri.

Človek v ozadju — majhen čokat človek z brazgotino na licu — mi je bil neznan. Gledal je Cenerija čez ramo v isti smeri.

Stvar pa, ki so jo vsi gledali, je bil mlad človek, ki je malone padel s stola in čegar roke so se krčevito oprijemale ročaja od bodala, čegar klina mu je bila zasajena v srce, zasajena s sunkom, ki ga je, kakor sem vedel, eden okolostojecih sunil navzdol.

Vse to sem videl in si predstavljal, kakor bi trenil. Držanje vsakega udeleženca, ves prizor sem si pred očil kakor si človek z enim samim pogledom predoči pomen in zmisel kake slike. Nato pa sem izpustil Pavlinino roko in planil pokonci.

A kje je bila razsvetljena soba? Kje postave, ki sem jih bil zrl? Kje tragični dogodek, ki se je vršil pred mojimi očmi? Vse je izginilo v zrak! Za menoj je medlo brlela sveča, sprednja soba je bila temnota. S Pavlino sva bila edini živi duši v sobi!

To je, da so bile zgolj sanje. V tistih okoliščinah brčkone ne nena- ravne. Ko mi je bilo nekoliko že znano o zločinu, ki se je bil izvršil tukaj, ko sem čutil, da je bila Pavlina na en ali drugi način navzoča, ko se je bil izvršil, razburjen vsled vsega, kar se je bilo ta večer prigodilo — kako je Pavlina čudno prišla semkaj, iznenada zapela, in to isto pesem, ki sem jo nekoč slišal, tisto pesem z groznim koncem — potem ni čuda, da sem si v svoji domišljiji predstavljal tak prizor, vzel edine znane mi osebe, ki so bile na eden ali drugi način v zvezi z mojo ubogo ženo ter jih združil v prikazni, kakor v življenju.

Pa recimo, da se utegne človeku isto sanjati dvakrat, mogoče trikrat, ni pa znano, da bi lahko sanjal tolikokrat, kolikokrat bi se mu zljubilo. In vendar se je z menoj zgodilo tako. Prijel sem zopet Pavlino za roko in zopet sem čez nekoliko trenutkov občutil isto čudno čustvo ter videl isti grozni prizor. To se ni zgodilo enkrat, ne dvakrat, ampak mnogokrat, dokler nisem skeptičen, kakor sem še zdaj v takih rečeh, mogel samo toliko verjeti, da sem na kak skrivnost- sten način v resnici gledal prav isti prizor, ki so ga zrlle njene oči, ko jo je zapustil spomin in ji je razum ostal oslavljen po njem.

Ta prizor se mi je prikazal samo, kadar so se dotikale najine roke. To dejstvo mi je potrdilo mojo teorijo. Bil sem prepričan takrat — in sem prepričan še zdaj, da je resnična. Kakšno posebno telesno ali duševno stanje je moglo roditi ta učinek, mi

ni mogoče povedati. Recite, da je mrtvičen, bistrovidek ali karkoli vam je drago, zgodilo se je v resnici tako, kakor pripovedujem.

Še večkrat sem prijel Pavlino za roko in ko sem jo držal, sem zrl v tisto sijajno razsvetljeno sobo.

Kakor nepremične postave pri ži- vi sliki sem že večkrat videl Ceneri- ja, Macarija in človeka v ozadju zročce na svojo žrtev, a vedno brez izpremene v držanju izraza. Posebno natančno sem proučeval zunanost zadnjeimenovanega. Celo z znaki smrtnega boja na obrazu je bil jako lep. Moral je imeti obraz, ki ga ženske rade vidijo. A celo ob grozoti te prikazni mi je mučna misel šinila v glavo, ko sem začel misliti, v katerem razmerju je utegnil biti z dekle- tom, ki ga je videla, iznenada za- bodenega.

Kdo ga je zabodel? Brez dvoma Macari, ki je stal najbližje njega v poziciji človeka, ki pričakuje napad. Roka mu je brččas pravkar izpustila ročaj od bodala. Njegov navzdol na- merjeni sunek je tako globoko zasa- dil ostrino v srce, da sta morala biti smrt in sunek malone istočasna. To je bilo ono, kar je Pavlina videla, kar je morebiti tudi zdaj gledala in kar mi je s pomočjo kake čudne sile mogla pokazati, kakor pokaže člo- vek sliko drugemu.

Izza tiste noči sem že velikokrat ugibal, kako da sem našel toliko pri- sotnost duha, da sem sedel tamkaj in si s pomočjo nezvestne žene po- leg mene ponovno priklical tisto pri- kazen pred oči. Oreča želja je mo- gela biti, da bi prišel skrivnostim

tiste zdavnaj minule noči do dna, želja dobrega spoznati, kakšen uda- rec je ovredil razum moje žene, o- gorčenje, ki sem ga čutil ob zavrat- nem urnoru, pa upanje, da privedem zločinca pred pravico, ki mi je daja- lo moč ustvarjati si zopet in iznova tisti prizor, dokler nisem bil zado- voljen, da sem vedel vse, kar mi je ta nema slika mogla pokazati, dokler me ni jelo srca peči, da sem toliko časa pustil Pavlino v njenem stanju.

Nato pa sem jo ovil s plaščem, jo vzel v roke ter jo nesel iz sobe in po stopnicah do hišnih vrat. Ura še ni bila pozna. S pomočjo nekega mimoidočega sem kmalu priklical iz- voščka in prav kmalu prispel domov, kjer sem jo še vedno nezvestno po- ložil na posteljo.

Najsi je imela neko čudno moč, da mi je razodela svoje misli, vse je mi- nulo v hipu, ko sva prišla iz tiste usodepolne hiše. Pozneje sem jo la- hko še večkrat držal tako za roko, a nikdar ni temu sledila nobena pri- kazen ali bistrovidej.

Edino to je, kar ne morem poja- niti — tista skrivnost, ki sem jo na- mignil, ko sem prišel pisati to zgod- bo. Povedal sem, kaj se je bilo do- godilo; če moje same besede ne za- doščajo, da jim pridobim vero, se moram pač zadovoljiti s tem, da se mi v tej točki ne verjame.

DEVETO POGLAVJE

Hudobna laž.

Izročil sem ubogo dekle Priscilini materinskim rokam in sem šel po naj- boljšega zdravnika, ki sem se ga mo- gel spomniti; nemudoma smo vse

storili, da jo pripravimo k zavesti. Dolgo je trajalo, predno so se poka- zali prvi znaki vračajočega oživlje- nja, a naposled se je prebudila. Ni mi treba praviti, kakšen trenutek je bil to zame.

Ni treba, da bi nadrobno popisoval povratek življenja. Koncem kon- cev je bil samo polovičen povratek ter vodil nov strah. Ko je napočilo jutro, je našlo Pavlino v stanju, ki sem si želel, da bi bila samo mrlič- na blaznost.

Zdravnik mi je rekel, da je njeno stanje silno kritično. Sicer je bilo upanje za njeno življenje, vendar ni bilo gotovo, da bi ga rešil. V teh ne- srečnih strahu počnih dneh sem šele spoznal, kako zelo sem ljubil nesreč- no dekle. Kako hvaležen bi bil, da bi mi bila povrnjena, četudi taka, kakr- šno sem vedno poznal.

Njene divje mrlične blodnje so mi šle do srca. Klical je nekoga zdaj angleško, zdaj laško, govorila besede globoke ljubezni in žalosti, dala duška izrazom velike nežnosti in prisrčnosti. Temu so zopet sledili kriki žalosti in dozdevalo se mi je, kakor da ji je groza stresala telo.

Opozorjamo vse p. n. trgovce in to- bakarne na današnji oglaš na zadnji strani Cirja in Metodovih vžgalic, ki jih priporočamo. Noben trgovec in nobena tobakarna ne sme biti brez njih! Konsumentje, zahtevajte edino le to vrsto! (493)

VEČJA OD NASILJA SOVRAŽ- NIKA, BODI NAŠA POŽRTVO- VALNOST ZA TRPEČE BRATE!

Mali oglasi.

Ure, zlatnino in srebrnino

161 kupite najceneje pri trdki 52—31 Ivan Paklž, Ljubljana, Stari trg 20.

Guma za otreske vozičke

se dobi zelo poceni in kolosa prevlači z gumo David Walz, v barakah nasproti obrtne šole. 671 2—2

Najstarejša pleskarska in ličar- ska delavnica

IVAN BRIGELJ, Dunajska cesta 16, se priporoča. Izvršitev točna, cene zmerno. 53 52—32

Nova dvokolesa,

različne pnevmatike, šivalni stroji in vsako- vrstni deli po ceni pri Batjelu, Ljub- ljana, Stari trg 28. Sprejemajo se dvo- kolesa, otroški vozički, šivalni stroji itd. v popravilo. Mehanična delavnica Karlova- ceta št. 4. 273 12—10

Kupi se

še dobro ohranjena decim- alna tehtnica, ki potegne do 5 kilogramov.

Biljard

trdke V. J. Neubacher, Praga, dvokrovniki, popolnoma v dobrem stanju naprodaj. Naslov pové upravništvo „Jutra“. 678 2—2

Zdrav jedilni in semenski krom- pir

se prodaja na južnem kolodvoru od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer 100 kg 200 kron, večje množine po dogovoru proti takojšnjem plačilu in odpeljavi. Vsak kupec naj denar in vreče prinese seboj. 655 6—4

Trgovska in stanovanjska hiša,

prva vogalna enonadstropna, z desetimi sta- novanji, na križišču važnih prometnih cest; druga, dvonadstropna, s petimi krásnimi modernimi stanovanji in vrtom, sta na- prodaj. Prodá se tudi poleg teh hiš ležeče veliko stavbišče. Vprašanja pod: „S. G. št. 244“ na upravn. „Jutra“. 684 4—1

Prvovrstni atelje

za škroslakar- stvo FILIP PRISTOU, hotel Mališ, se priporoča. 683 6—4

Priporočamo domače trdke:

Mali trgovski in obrtni oglasnik.

Izhaja poljubno. Vsaka objava 4 K.

Puškarji: Kaiser F. K., Selenburgova ul. 6.

Skladišča: Balkan, d. d., Dunajska c. 93. [d.p.]

Spedicija: Balkan, d. d., Dunajska c. 93. [d.p.]

G. F. Jurásek
naglasovalec glasovirjev
v Ljubljani
Wolfova ulica 12.
Izvršajem uglaševanja ter popravila glasovirjev in har- monijev specielno strokovno, točno in ceno. 435 62—23

Prodá se hiša

v dobrem stanju, s sadnim vrtom in njivo, oddaljena deset minut od Novega mesta in dve minuti od kolodvoru Kandija. Natanč- nejša pojasnila daje J. Zrimšek, Kan- dija št. 9 pri Novem mestu, event. Willenpart, Rožna dolina št. 288 pri Ljubljani, vila „Čeh“. 685 3—1

Popravila slamnikov.

Beljenje, bar- vanje v vseh barvah. Nove slamnike, damsko in moške. po zelo nizkih cenah. 676 2—2

J. Stemberger
Dunajska cesta 9/II., dvorišče.

Sprejemem

koncipijenta.

Nastop službe takoj. Plača po dogovoru.

Dr. Franjo Lipold, odvetnik

Maribor, Aleksandrova cesta 36.

Trgovine:

Derenda Fran, konfekcija, manufak- tura na debelo, najnižje cene, Emon- ska cesta 8.

Ferd. Korn, klep. mojster, Poljanska cesta 8. 10

sladno kavo
kavine konserve
s sladkorjem
TRIGLAV[®] kavine konserve
brez sladkorja
marmelado 13—1
660
audi po najnižji dnevni ceni in v vsaki množini
Delniška družba „Triglav“
tovarna branil v Šmarci pri Kamniku.
Kupuje tudi tozadavne sirovine.

Prodá se

pisalni stroj „Adler“

Ogleda se lahko vsak dan od 1. do 3. ure popoldne. Naslov pové uprava „Jutra“.

Mlinar,

oženjen, če mogoče brez otrok, se išče za trgovski mlin.

Mesečna plača po dogovoru. Nastop 10. maja. Naslov pové Anončna ekspedicijska Al. Ma- telič, Ljubljana. 679 4—2

Svinjsko mast,

čisto, doma topljeno, razpošilja in po udbe sprejema od 50 kg naprej po najnižji dnevni ceni trdka Janko Popovič, Ljubljana. 330 39—30

Obvestilo.

Obveščava cenj. odjemalce in p. n. občin- stro, da sprejemava nova dela in popravila po najnižjih cenah. Gotovi čevlji v zalogi. Turistovski čevlji domačega iz- delka. 634 3

Ant. in Jož. Brajer-Kapele

Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.

ŠTAMPILJE

GRAVEUR
ANT. ČERNE
LJUBLJANA
DVORNI TRG 1.
Katalog franko 479 90—15

Gostilničarji, pozor!

Valed ugodnega nakupa ponudimo iz naše kleti v Brežicah pristna, dobra

vina

iz tukajšnjih goric Bizelsko, Sromlje, Pišec itd., rdeče po K 15— do K 18— in belo po K 16— do K 18— franko Brežice. V slučaju potrebe posodimo sode proti kavciji. 677 3—1

„GLOBUS“,

trgovska dr. z o. z. Brežice ob Savl.

Vino izbrano, naravno, belo ali rdeče, novo ali staro, po vrlo nizki ceni na malo ali veliko, pošilja v poslanih sodih Ciglar, trgovina vina, Stubica, Hrvatske, Zagorje. 329 50—23

Svickarske ure, zlatnine in srebrnini nudi strokovničar F. Korošec, Sv. Flo- rijska ulica 31. Vsako popravilo se izvrši vestno z garancijo. Staro zlato in srebro se vza- giba v zameno. 227 62—30

Medica & Komp.

Trgovina z manufakturnim blagom

na debelo

Ljubljana, Sodna ulica šte. 7. 553

Za občinske volitve

je za vsakogar nujno potrebno, da se seznani z novim volilnim redom.

V ta namen je pravkar izšel

Občinski volilni red za Slovenijo.

Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6,

in velja s priložnostjo vred K 4.40.

Zahvala.

Naročajte spise o naši državi:

ALBIN OGRIS, Borba za jugoslovansko državo.

Cena K 32—, po pošti K 1.80 več.

Dokumenti o jadranskem vprašanju.

Cena K 18—, po pošti K 1.80 več.

STEFAN SAGADIN, Naš sadašnji ustavni položaj.

Cena K 16—, po pošti K 1.80 več

ANTON MELIK, Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

I. del K 21—, II. del K 42—, po pošti oba zvezka skupaj K 5.40 več.

Naročila sprejema

Tiskovna zadruga v Ljubljani, Sodna ulica 6.

USTAVA.

Besedilo. sprejeto v ustavnem odboru.

Del I. OBČE ODREDBE.

Člen 1.

Država Srbov, Hrvatov in Slovencev je ustavna, parlamentarna in nasledna monarhija. Službeni naziv države je: Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Člen 2.

Grb kraljevine je dvoglavi beli orol v poletu na rdečem ščitu. Vrh obeh glav dvoglavega belega orla stoji krona kraljevine. Na prsih ima ščit, na katerem nosi grbe: srbskega, bel križ na rdečem ščitu, v vsakem kraku križa po eno ognjilo; hrvatskega, ščit s petindvajset polji, ki so menjaje se rdeča in srebrna; slovenskega, na modrem ščitu tri zlate šestokrake zvezde, pod njimi bel polmeseč.

Državna zastava je modro-belo-rdeča v vodoravnem položaju napram navpičnem drugu zastave.

Člen 3.

Službeni jezik kraljevine je srbski-hrvatski-slovenski.

Del II. OSNOVNA DRŽAVLJANSKA PRAVA IN DOLŽNOSTI.

Člen 4.

V vsej kraljevini je državljanstvo eno. Vsi državljani so pred zakonom enaki. Vsi uživajo enako zaščito oblasti. Ne priznavajo se: plemstvo, naslovi, niti kakršnikoli privilegiji po rojstvu.

Člen 5.

Zajamčena je osebna svoboda. Nikdo ne more biti klican na odgovor, niti biti pritvojen, niti sicer od kogarkoli oropan osebne svobode, razen v slučajih, ki jih predvideva zakon.

Nikdo ne more biti pritvojen za kakšno krivico (kaznivo dejanje) brez pismenega in z razlogi podkrepjenega rešenja pristojnega oblasti. To rešenje se mora priobčiti osebi, ki se zatvarja, ali pri zatvorjenju ali, ako to ni mogoče, ki jih štirindvajsetih ur od ure zatvorjenja. Proti rešenju o pritvoru je dopustna pritožba na pristojno sodišče v roku treh dni. Če bi v tem roku ne bilo pritožbe, mora preiskovalno oblastvo poslati rešenje sodišču v roku štirindvajsetih ur. Sodišče mora izdati svoj odlok v roku dveh dni, računano od dneva sprejema rešenja. Sodno rešenje je izvršljivo.

Oblastveni organi, ki bi se pregrešili proti tem odredbam, se bodo kaznovali zaradi nezakonitega kratenja osebne svobode.

Člen 6.

Nikomur ne more soditi nepristojno sodišče.

Člen 7.

Nikdo ne more biti obsojen, dokler ni na pristojnem mestu zaslišan ali zakonitim načinom pozvan, da se brani.

Člen 8.

Kazen se more ustanoviti samo z zakonom in uporabiti edino le za ona dela, za katere je zakon v naprej rekel, da se kaznujejo z določeno kaznijo.

Člen 9.

Za čisto politične krivice se smrtna kazen ne more ustanoviti.

Izveti so slučajji izvršenega ali poskušnega atentata na osebo vladarjevo ali na člane kraljevskega doma, za katere slučaje je odredjena smrtna kazen v kazenskem zakonu.

Izveti so razen tega še slučajji, kjer je poleg čisto političnega zločina storjeno še kakšno drugo kaznivo delo, za katero je v kazenskem (krivičnem) zakonu odredjena smrtna kazen, in pa slučajji, ki jih volni zakon kaznuje s smrtno kaznijo.

Člen 10.

Noben državljan ne more biti izgnan iz države. V zemlji sami se ne more pregnati z enega kraja na drugo, niti zatočiti (internirati) na eno mesto, razen v slučajih, ki jih izrecno predvideva zakon.

V nobenem slučaju pa se ne more nikdo pregnati z mesta, kamor je pristojen, brez sodnijske sodbje.

Člen 11.

Stanovanje je nedotakljivo. Zaradi kazenske preiskave se more izvršiti pretresanje in preiskava v stanovanju državljanov samo v slučajih, ki jih predvideva zakon, toda vedno na način, kakor ga predpisuje zakon.

Policijski organi smejo vstopiti podnevi v privatno stanovanje edino zaradi kakšnega službenega opravila, ki se more po svoji naravi samo tam izvršiti. Ponoči smejo policijski organi stopiti v privatno stanovanje edino v slučajih nujne potrebe in pa tedaj, kadar bi jih iz stanovanja poklicali na pomoč. Temu oblastvenemu opravku mora prisostvovati predstavnik občine ali pa dva prizvana državljana.

Takoj po izvršenem pretresu mora oblast izročiti osebi, kolje stanovanje je bilo preiskano, potrdilo o izidu preiskave in podpisani seznam stvari, odvzetih zaradi nadaljne preiskave.

Člen 12.

Zajamčena je svoboda vere in vesti. Usvojene veroizpovedi so ravnopravne pred zakonom in smejo svoj verozagon javno izpovedovati.

Uživanje državljanskih in političnih pravic je nezavisno od veroizpovedi. Nikdo se ne more osvoboditi svojih državljanskih in vojnih dolžnosti in obveznosti s sklicevanjem na predpise svoje vere. Usvajajo se one vere, ki so v katerikoli delu kraljevine že dobile zakonito priznanje. Druge vere se morejo priznati samo z zakonom. Usvojene in priznane vere samostojno urejujejo svoje notranje verske posle in upravljuje svoje zaklade in fondje v mejah zakona.

Nikdo ni dolžan, da javno izpove svoje versko prepričanje. Nikdo ni dolžan sodelovati pri verskozakonskih aktih, svečanostih, obredih in večerah, razen pri državnih praznikih in svečanostih in v kolikor to odredi zakon za osebe, ki so podložne očetovski, varuški ali vojni oblasti.

Usvojene in priznane vere morejo vzdrževati vezi s svojimi verskimi poglavarji tudi izven državnih mej, v kolikor zahtevajo to predpisi poedinih veroizpovedi. Način, kako se bodo podražavale te vezi, se bo reguliral z zakonom.

V kolikor so v državnem proračunu predvideni izdatki za verozakonske svrhe, se morajo izdatki deliti med poedine usvojene in priznane veroizpovedi v sorazmerju s številom njihovih vernikov in stvarno dokazani potrebi.

Predstavitelji ver ne smejo uporabljati svoje duhovne oblasti pri izvrševanju verskega bogoslužja ali pri spilih verskega značaja ali sicer pri vršenju svoje službene dolžnosti v strankarske svrhe.

Člen 13.

Tisk je svoboden. Ne more se ustanoviti nikakršna preventivna mera, ki bi onemogočila izhajanje, prodajanje in širjenje spisov ali novin. Cenzura se more ustanoviti samo za časa vojne ali mobilizacije in to za stvari, ki jih zakon v naprej predvideva.

Zabranjuje se širjenje in prodajanje novin ali tiskanih spisov, ki vsebujejo: žaltev vladarja ali članov kraljevskega doma, tujih državnih poglavarjev, narodne skupščine, neposredno pozivanje državljanov, da s silo menjajo ustavo ali državne zakone, ali pa ki vsebujejo težko žaljenje javne morale. Ali v teh slučajih mora oblastvo v 24 urah po izvršenju zabrane odstopiti ta posel sodišču, ki mora istotako v 24 urah zabrano potrditi ali pa ovreči.

Za krivice, storjene s tiskom, odgovarjajo: pisec, urednik, tiskar, izdajatelj, lastnik in razširjevalec. S posebnim tiskovnim zakonom se bo odredil obseg in način odgovornosti teh oseb. O vseh krivicah, storjenih s tiskom, bo sodilo redno sodišče.

Člen 14.

Državljanji imajo pravo združevanja, zborovanja in dogovora v mejah zakona. Na zborovanja je prepovedano prihajati z orožjem. Zbori pod vedrim nebom se morajo prijaviti oblasti 24 ur poprej.

Državljanji imajo pravico združevati se v svrhe, ki niso po zakonu kaznive.

Člen 15.

Državljanji imajo pravico petičije (prošnje). Takšno prošnjo sme podpisati en sam ali več državljanov kakor tudi vse pravne osebe. Prošnje se smejo predlagati vsem oblastvom brez razlike.

Člen 16.

Znanost in umetnost sta svobodni in uživata zaščito in podporo države. Vseučiliško učenje (nastava) je svobodno. Pouk je draven. V vseli zemlji sloni pouk na enem in istem temelju, prilagajajo se sredini, kateri je namenjen.

Vse šole morajo nuditi moralno vzgojo in razvijati državljansko zavest in duhu narodnega edinstva in verske strpljivosti. Osnovni pouk je draven, obči in obvezen.

Verski pouk se daje po želji roditeljev, odnosno varuhov, ločeno po veroizpovedanjih in v soglasju z njihovimi verskimi načeli.

Strokovne šole se odpirajo po potrebah stroke (zanimanja). Državni pouk se daje brez vpisnine, šolnine in drugih taks. V koliko bodo dopuščene privatne šole in njihove poedine vrste in pod katerimi pogoji, bo odredil poseben zakon.

Vse izobraževalne ustanove so pod državnim nadzorstvom.

Manjšinam druge rase in jezika se daje osnovne šole v njihovem materinskem jeziku pod pogoji, ki jih predpiše zakon.

Člen 17.

Nedotakljiva je tajnost pisem in brzogovornih vest, izjemši v slučaju kazenske preiskave, mobilizacije ali vojne.

Zakon bo odredil, kateri državni organi odgovarjajo za kršenje pismenske, telegrafске ali telefonske tajnosti.

Člen 18.

Vsak državljan ima pravico, da neposredno in brez kogarkoli odobrenja toži sodišču državne in samoupravne organe za krivična (kazenska) dela, ki bi jih oni storili napram njemu v službi.

Za ministre, sodnike in za vojaške podorožjem veljajo posebne odredbe.

Za škodo, ki jo stori državljanom državni ali samoupravni organi z nepravilnim izvrševanjem službe, odgovarja država ali samoupravno telo. Njim je odgovoren dotični organ.

Odškodninska tožba zastara v šestih mesecih.

Člen 19.

Vsa mesta v vseh strokah državne službe so pod zakonitim pogoji enako dostopna vsem državljanom po rojstvu kakor tudi onim državljanom po priroju (naturalizaciji), ki so srbsko-hrvatsko-slovenske narodnosti.

Drugi prirojeni državljani morejo dobiti državno službo samo, ako so že deset let nastanjeni v kraljevini; po posebnem odobrenju državnega sveta in na obrazloženo zahtevo pristojnega ministra pa tudi pred tem rokom.

Člen 20.

Vsak državljan uživa zaščito države v tujih državah. Vsakemu državljanu je dano na prosto voljo, da izstopi iz državljanstva potem, ko je izpolnil svoje obveznosti napram državi.

Izročitev lastnih državljanov je zadržana.

Člen 21.

Vsak državljan ima dolžnost, da se pokorava zakonom, da služi interesom narodne zajednice, da brani domovino in da nosi državna bremena po svoji gospodarski sposobnosti in po odredbah zakona.

Del III. SOCIALNE IN EKONOMSKE ODREDBE.

Člen 22.

Država se briga, da se vsem državljanom ustvari enaka možnost pripravljenosti za privredne (ekonomske) posle, katerim se nagibajo. V tej smeri bo uvedla strokovni pouk in organizacijo ter uredila stalno podpiranje izšolanja sposobne siromašne dece.

Člen 23.

Delovna moč stoji pod zaščito države. Zene in nedorastli se morajo posebno zaščititi pred posli, škodljivimi njihovemu zdravju. Zakon urejuje posebne ukrepe za osiguranje in zaščito delavcev v vseh podjetjih.

Člen 24.

Za vojno službo nesposobni odslužijo svoj rok na poslu, ki odgovarja njihovi moči in sposobnosti.

Zakon določa natančnejše odredbe o tem.

Člen 25.

Svobodne pogodbe v privrednih (ekonomskih) odnosih se priznavajo v mejah zakona.

Člen 26.

V interesu celote in na temelju zakona ima država pravico in dolžnost, da intervenira v privrednih (ekonomskih) odnosih državljanov v duhu pravice in odklanjanja družabnih nasprotij.

Člen 27.

Država se briga: 1.) za posebno varstvo mater in male dece; 2.) za čuvanje zdravja vseh državljanov; 3.) za pobijanje akutnih in kroničnih nalezljivih bolezni in zlorabe alkohola; 4.) za brezplačno zdravniško pomoč, brezplačno dajanje zdravil in drugih sredstev za čuvanje narodnega zdravja siromašnih državljanov.

Člen 28.

Zakon je pod zaščito države.

Člen 29.

Država materijelno pomaga narodnemu zadržanju. Istotako država materijelno pomaga in ustaljuje narodna privredna (ekonomska) združenja, ki ne delajo za dobiček. Takšnim združenjem in takšnim privrednim združenjem, odnosno njihovim zvezam, se daje v krogu njihovih poslov pod sicer enakimi pogoji prvenstvo pred ostalimi privatnimi podjetji.

Predložil se bo zakon o združenih v veljavnostjo za vse ozemlje.

Člen 30.

Po posebnem zakonodajstvu se uredi polpolprivredno socialno zavarovanje.

Člen 31.

Zavarovanje (obezbedenje) delavstva za slučaj nesreče, bolezni, brezposelnosti, nesposobnosti za delo in starosti se uredi s posebnim zakonom.

Člen 32.

Invalidi, vojna siročad in vojne vdove uživajo posebno državno zaščito in pomoč.

Z zakonom se bo uredilo vprašanje o usposabljanju invalidov za delo, in o vzgoji vojne siročadi za delo in življenje.

Člen 33.

Pravo delavca do organizacije, da doseže boljše delovne pogoje, se uredi s posebnim zakonom.

Člen 34.

Posebna pozornost se posveti pomorstvu in pomorskemu ribarstvu. S posebnim zakonom se uredi zavarovanje oseb pomorskih poklicev za slučaj bolezni, onemoglosti in starosti.

Člen 35.

Država se briga za zgrajenje in vzdrževanje vseh prometnih sredstev, kjerkoli to zahtevajo obči državni interesi.

Člen 36.

Lihvarstvo (oderuštvo, verižništvo, navijanje cen) je prepovedano.

Člen 37.

Svojina je zajamčena. Iz svojine izhajajo tudi obveznosti. Njeno uporabljanje ne sme biti na škodo celote. Vsečina, obseg in omejitve zasebne svojine se bodo določile po zakonu.

Eksproprijacija zasebne svojine v občem interesu je dopustna na osnovi zakona in ob pravični naknadi.

Člen 38.

Pidekomisli se ukinejo. Zadužbine z občekoristnimi nameni se priznavajo. Z zakonom se bo določilo, v katerih slučajih se sme izpremeniti namen in predmet zadužbine po izpremenjenih prilikah.

Člen 39.

Z zakonom o davku na podedovanje se državi zavaruje udeležba pri dedovanju, pri čemur se je treba ozirati na stopnjo sorodstva med dediči in umrlim ter na vrednost dedščine.

Člen 40.

Dajanje komore in ostale dajatve za vojsko se vrše samo ob pravični naknadi.

Člen 41.

Privatni veliki šumski kompleksi se po zakonu eksproprijirajo in preidejo v svojino države ali samoupravnih teles. Za-

kon bo odredil, v koliko morejo biti veliki šumski kompleksi svojina drugih javno-pravnih teles, ki že obstoje ali ki se bodo šele obrazovale.

Prava šumska zemljišča, katerih pogozdovanje zahtevajo klimatski in kulturni obziri, preidejo istotako po zakonu o eksproprijaciji v svojino države ali samoupravnih teles, v koliko se pogozdovanje ne more doseči po drugem načinu.

Veliki šumski kompleksi, ki jih je tuja oblast poklonila posameznim osebam, preidejo po zakonu v državno ali občinsko svojino brez kakršnekoli naknade tem osebam. Zakon o šumah bo odredil pogoje, pod katerimi se morejo zemljoradniki okoristiti s sečo drv za gradnjo in kurjavo kakor tudi za pašo živine v državnih in samoupravnih šumah.

Člen 42.

Fevdni odnosi se smatrajo za pravno uknjene z dnevom osvoboditve izpod tujinske oblasti. V koliko in kje so bile pred to dobo storjene krivice v razrešnjeju fevdnih odnosov ali z njihovim pretvarjanjem v zasebnopravne odnose, se mora z zakonom izvesti poprava.

«Kmeti» ali čivčije in sploh poljedelci, ki obdelujejo zemljo v pravnem odnosu, ju, sličnim bosanskemu kmetstvu ali kolonstvu, se potrjujejo za svobodne lastnike posedovane zemlje, ki sami za to ne plačajo nobene odškodnine in ki se imajo podedovati.

Člen 43.

Eksproprijiranje velikih posestev in njih razdelitev v svojino med one ki zemljo obdelujejo, se bo uredila z zakonom. Zakon bo tudi odredil, kakšna naknada se bo dala za eksproprijirana posestva. Za veleposestva, ki so pripadala članom bivših tujinskih dinastij, in za one, ki jih je tujinska oblast poklonila poedincem, se ne daje nikakršna naknada.

Naseljavanje se bo vršilo prvotno s pomočjo svobodno organiziranih naseljeniških združenj, brigadov se tudi za to, da morajo biti naseljenici opremljeni (snabdeni) z neobhodnimi sredstvi za uspešno proizvajanje. Pri naseljavanju in pri razdelitvi eksproprijiranih zemljišč imajo prvenstvo potrebni vojščaki, ki so se borili za osvoboditve Srbov, Hrvatov in Slovencev, in njihove rodbine.

Z zakonom se bo določila najmanjša površina zemljoradnikove zemlje in slučajji, v katerih se ta zemlja ne more razdeliti med naslednike niti na katerikoli način odtujiti.

Člen 44.

Za izdelanje socialnega in privrednega zakonodajstva se ustanovlja Privredni svet. Natančnejše odredbe o sestavi in delokrogu (pristojnosti) se bodo odredile z zakonom.

Del IV. DRŽAVNE OBLASTI.

Člen 45.

Vse državne oblasti se vrše po odredbah te ustave.

Člen 46.

Zakonodavno oblast vrše kralj in narodna skupščina zajedno.

Člen 47.

Upravno oblast vrši kralj preko odgovornih ministrov po odredbah te ustave.

Člen 48.

Sodno oblast vrše sodišča. Njihove sodbje in rešitve se izrekajo in izvršujejo v kraljevem imenu na osnovi zakona.

Del V. KRALJI.

Člen 49.

Kralj potrjuje in proglašuje zakone, postavlja državne činovnike in daje vojne činove po odredbah zakona. Kralj je vrhovni zapovednik vse vojne sile. On daje rede in druga odlikovanja.

Člen 50.

Kralj ima pravo amnestije za politične in vojne krivice. Z amnestijo se uničujejo pravne posledice kaznivih dela, vendar se z njo ne more oškodovati pravic privatnih oseb za naknadno storjene škode. Amnestija se more dati pred početkom krivičnega (kazenskega) postopka, v njegovem toku ali po izvršeni obsodbi. Amnestija je obča ali pa za poedince.

Za amnestiranje ministrov je potrebno, da poprej pristane nanj narodna skupščina, v nobenem slučaju se ministri ne morejo amnestirati, preden so bili obsojeni.

Kralj ima pravico pomiloščenja. Prisojeno kazen more odpustiti, zmanjšati ali ublažiti. To ne velja za dela, ki so kazniva samo po privatni obtožbi.

Člen 51.

Kralj predstavlja državo v vseh njenih odnosih napram tujim državam. On napoveduje vojno in sklepa mir. Ako zemlja ni napadena in jej vojna ni napovedana od kakšne druge države, je za vojno napoved potrebno, da poprej pristane narodna skupščina nanjo.

Člen 52.

Kralj sklicuje narodno skupščino na redno ali izredno zasedanje. On osebno odpravlja in zaključuje zasedanja s prestolno besedo ali preko ministrskega sveta s poslanico ali ukazom.

I prestolno besedo i poslanico i ukaz sopolpišejo vsi ministri.

Ukaz, s katerim se zaključujejo seje enega zasedanja, vsebuje vedno tudi datum novega zasedanja (sklicanja, sazivanja).

Vsak čas more kralj ob državni potrebi zopet sklicati narodno skupščino, ki je odgodila svoje seje.

Kralj ima pravico razpustiti narodne skupščine, ali ukaz za razpust mora vsebovati naredbu za nove volitve v najdaljšem roku treh mesecev in naredbu za

sklicanje narodne skupščine najdalje štiri mesece od dneva razpusta skupščine. Ukaz o razpustu narodne skupščine sopolpišejo vsi ministri.

Člen 53.

Kralj ne more biti istočasno poglavar katerekoli druge države, ne da bi na to pristala narodna skupščina. Ako kralj v nasprotju s to naredbu vseeno sprejme krono katere druge države, se smatra, da je dal ostavko na prestol kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Člen 54.

Noben čin kraljevske oblasti nima pravne moči in se ne more izvršiti, ako ga ne sopolpiše pristojni minister. Za vse kraljeve čine, ustne ali pismene, sopolpisane ali ne, kakor tudi za vse njegove postopke političnega značaja je odgovoren pristojni minister. Za čine kralja kot vrhovnega zapovednika vojske odgovarja minister vojne in mornarice.

Člen 55.

Kralj in prestolonaslednik sta polnoletna, ko dovršita 18 let. Kraljeva oseba je nedotakljiva (sarkosantna). Kralju se ne more staviti nič v odgovornost, kralj ne more biti tožen. To pa ne velja za kraljevo privatno imetje.

Člen 56.

V kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev vlada Peter I. Karagiorgjevič. Kralju Petru sledi prestolonaslednik Aleksander in njegovo moško potomstvo iz veljavne zakona (zakonitog braka) po redu prvorojenstva.

Če kralj ne bi imel moškega potomstva, si sam odredi naslednika iz pobočne linije, s soglasjem narodne skupščine. Za to rešitve je potreben iz celokupnega števila članov narodne skupščine en glas nad polovico.

Člen 57.

Kraljevski dom tvori kraljica-soproga, živi predniki in potomci v prvi liniji s svojimi soprogami, bratje po rojstvu in njihovi potomci s svojimi soprogami in pa sestre kralja-vladarja. Odnosaji in položaji članov v kraljevskem domu se bo uredil s statutom, ki se mora zakoniti. Noben član kraljevskega doma ne more biti minister niti član narodne skupščine.

Člen 58.

Kralj položi pred narodno skupščino zakonodajstvo (prisoje), ki se glasi takole:

«Ko stopam jaz (ime) na prestol kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in ko prevzamem kraljevsko oblast, prisegam pri vsemogočem Bogu, da bom čuval edinstvo naroda, neodvisnost države in celino državne oblasti in da bom držal ustavo nedotakljivo; da bom vladal po ustavi in zakonih in da bom imel v vseh svojih težnjah pred očmi dobro naroda. Tako mi Bog pomagaj, amen!»

Člen 59.

Kralj živi stalno v državi. Ako se pokaže potreba, da gre kralj za kratko dobo iz države, ga po pravu zastopa naslednik prestola. Ako naslednik prestola ni polnoleten ali ako je zadržan, bo zastopal kralja ministrski svet. Zastopanje se vrši po navodilih, ki jih daje kralj v mejah ustave. To velja tudi za slučaj kraljeve bolezni, ki ne ustvarja trajne nesposobnosti.

Zastopništvo ministrskega sveta more trajati največ šest mesecev. Po poteku tega roka stopijo v veljavo ustavni predpisi o namestništvu.

Del VI. NAMESTNIŠTVO.

Člen 60.

Kraljevsko oblast vrši namestništvo: 1.) če je kralj mladoleten, 2.) če je zbor duševne

Clen 65.

V slučaju kraljeve smrti ali ostavke prevezame naslednik prestola, ako je polnoleten, oblast takoj in to objavi narodu s proklamacijom. V roku desetih dni položi predpisno prisego pred narodno skupščino. Ako je stara narodna skupščina že razpuščena, nova pa še ni izvoljena, se sklicuje stara.

Clen 66.

Ako kralj po svoji smrti ni ostavil moškega potomstva, kraljica pa je v času kraljeve smrti noseča, izbere narodna skupščina začasno namestnika, ki vrši kraljevsko oblast do poroda. Vlada mora predložiti narodni skupščini pred volitvijo namestnika mišljenje treh zdravnikov, vzetih z domačih medicinskih fakultet, o nosečnosti kraljice. Isto velja tudi za slučaj, če bi preminil prestolonaslednik in bi bila njegova žena v trenutku kraljeve smrti noseča.

Clen 67.

V slučaju, da ostane prestol po odredbah te ustave brez naslednika, vzame ministrski svet kraljevsko oblast v svoje roke in takoj pozove narodno skupščino v posebno zasedanje, v katerem bo odločevala o prestolu.

Clen 68.

Kraljeva civilna lista se odreja z zakonom. Enkrat določena civilna lista se ne more povisati brez pristanka narodne skupščine niti zmanjšati brez kraljevega privoljenja. Kraljevski namestniki prejemajo za časa vršenja svojih dolžnosti iz državne blagajne toliko, kolikor jim odredi narodna skupščina pri izvolitvi.

Del VII. NARODNA SKUPŠČINA.

Clen 69.

Narodno skupščino sestavljajo poslanci, ki jih izbere narod z občin, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem, s predstavnostvom manjšin. Na vsakih 50.000 prebivalcev se izbere po en poslanec. Ako presega kaka izbirna jedinica število prebivalcev za 30.000, se za ta ostanek izbere še en poslanec. Narodna skupščina se izbere za štiri leta. Natančnejše odredbe o izbiranju se predpišejo z zakonom.

Clen 70.

Volilno pravico ima vsak državljan po rojstvu ali prirojenju, ako je dopolnil 21. leto. Častniki, aktivni in neaktivni, ter podčastniki in vojniki pod zastavo ne morejo izvrševati volilne pravice, niti biti izvoljeni.

Clen 71.

Začasno izgubi volilno pravico: 1.) kdor je obsojen na temnico, dokler se ne povrne v polno pravico; 2.) kdor je obsojen na izgubo državlanske časti, za dobo, dokler traja ta kazen; 3.) kdor je v konkurzu, in 4.) kdor je pod skrbstvom.

Clen 72.

Za poslanca v narodni skupščini more biti izvoljen samo oni, ki ima volilno pravico, brez ozira na to, ali je vpisan v volilni imenik. Od vsakega poslanca se zahtevajo tri pogoji: 1.) da je po rojstvu ali prirojenju državljan kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prirojen državljan, ki ni srbsko-hrvatsko-slovenske narodnosti, mora biti v kraljevini nastanjen najmanj deset let, računajoč od dneva prirojenja; 2.) da je dovršil trideset let in 3.) da govori in piše v narodnem jeziku.

Clen 73.

Policijski, finančni, šumarski uradniki in uradniki agrarne reforme ne morejo kandidirati, razen če so to prestali biti leto dni pred razpisom volitev. Ostali uradniki, ki vrše javno oblast, ne morejo kandidirati v volilnem okrožju, kjer so bili teritorialno pristojni. Uradniki, ki so izbrani za narodne poslance, se stavijo na razpoložanje za dobo trajanja mandata. Ministri, aktivni in na razpoložanju, ter profesorji univerz morejo kandidirati in ako so izvoljeni, obdržijo svoj položaj.

Clen 74.

Vsak narodni poslanec predstavlja ves narod in ne samo one, ki so ga izbrali. Volilci ne morejo dajati in narodni poslanci ne morejo sprejemati zapovednih in obveznih navodil. Vsi narodni poslanci položijo prisego, da bodo verno čuvali ustavo.

Clen 75.

Narodna skupščina se sestaja v prestolnem mestu Beogradu v redno zasedanje vsako leto dne 20. oktobra, ako ni sklicana prej s kraljevim ukazom v izredno zasedanje.

Ako je v slučaju vojne prestolnica premeščena, se sestaja narodna skupščina v mestu začasne prestolnice.

Redno zasedanje se ne more zaključiti, dokler ni rešen državni budget (proračun).

Seje narodne skupščine se morejo z ukazom odgoditi najdalje za dva meseca. V vojnem času je narodna skupščina stalno zbrana, razen ako sama ne določi kaj drugega.

Clen 76.

Narodna skupščina pregleda pooblastila svojih članov in odloča o njih.

Clen 77.

Narodna skupščina izbere iz svoje srede za vsako zasedanje svoje časnštvo (svoj biro).

Clen 78.

Zakonske predloge vlaga po kraljevem pooblastitvi ministrski svet ali pa po edini ministri.

Pravo predlaganja zakonskih predlogov pripada tudi vsakemu članu narodne skupščine.

Clen 79.

Kralj sklepa pogodbe s tujimi državami, za potrjenje teh pogodb je pa potrebno predhodno odobrenje narodne skupščine. Za potrjenje čisto političnih sporazumov ako se ne protivijo ustavi in državnim zakonom, predhodno odobrenje narodne skupščine ni potrebno.

Pogodba, da zasede tuja vojska ozemlje kraljevine ali da preide preko nje.

ne velja brez odobrenja narodne skupščine.

Kadar zahteva državna potreba, more narodna skupščina z odločbo v naprej pooblastiti ministrski svet, da izda odredbe (mere) za neodložljivo uporabo predložene pogodbe.

Clen 80.

Zakone proglašuje kralj z ukazom, ki vsebuje zakon, rešen od narodne skupščine. Ukaz soppodpisujejo vsi ministri. Minister pravde stavi nani državni pečat in preskrbi objavo zakona v »Službenih novinah«.

Zakon stopi v obvezno veljavo petnajst dni po objavi v »Službenih novinah«, ako zakon sam drugače ne odredi. Dan objave v »Službenih novinah« se vračuna.

Clen 81.

Narodna skupščina ima pravo ankete in preiskave v volilnih in čisto administrativnih vprašanjih.

Clen 82.

Vsak član narodne skupščine ima pravico staviti ministrom vprašanja in interpelacije. Ministri imajo dolžnost, dati na ta vprašanja odgovore v teku istega zasedanja in v roku, ki ga odredi poslovnik.

Clen 83.

Narodna skupščina običuje neposredno samo z ministri.

Clen 84.

V narodni skupščini imajo pravico govoriti samo njeni člani. Člani vlade in vladni poverjeniki.

Clen 85.

Narodna skupščina more veljavno reševati, ako je seji prisotna ena tretjina vseh poslancev.

Za veljavno reševanje je potrebna večina glasov prisotnih poslancev. Ob enakosti glasov se smatra, da je predlog, o katerem se je glasovalo, propadel.

Clen 86.

Noben zakonski predlog se ne more pretresati v narodni skupščini, dokler ne pride poprej v pristojni odbor.

Glasovanje v narodni skupščini je javno. Samo volitve se vrše s tajnim glasovanjem. Glas se more oddati samo osebno.

O vsakem zakonskem predlogu se mora glasovati dvakrat v teku istega zasedanja preden se zakon končno sprejme.

Clen 87.

Nikdo in nikjer ne more klicati narodnega poslanca na odgovor za glas, ki ga je dal kot član narodne skupščine.

Za vse izjave in postopke pri vršenju mandata, in to v sejah narodne skupščine ali v odborih ali v posebnem odposlanstvu ali v posebni dolžnosti po odredbi skupščine, odgovarjajo poslanci samo narodni skupščini po odredbah poslovnika.

Clen 88.

Brez pooblastila narodne skupščine se njeni člani ne morejo klicati na odgovor za krivice kakršnekoli vrste in v nobenem slučaju, niti morejo biti od katerekoli oblasti oropani osebne svobode, dokler traja njihov mandat, izvzemši, da so zasadeni ravno pri izvrševanju zločina ali prestopka. Toda tudi v tem slučaju se mora narodna skupščina, ako je zbrana, takoj obvestiti, da dá ali odreče pooblastenje, da se pristojno postopanje podaljša za čas zasedanja.

Imunitetno pravo poslanca nastane z dnem izvolitve.

Ako kdo postane poslanec, preden je nad njim izrečena izvršljiva obsodba, mora oblast, ki vrši poizvedovanje in preiskavo, obvestiti o tem narodno skupščino, ki dá ali odreče pooblastenje za nadaljevanje postopka.

Član narodne skupščine se more klicati na odgovor samo zaradi tistega dejanja, zaradi katerega je izročen.

Clen 89.

Narodna skupščina ima izključno pravico, da skrbí za red v skupščini po svojem predsedniku. V poslopiju narodne skupščine se ne more brez odobrenja njenega predsednika postaviti nikakršna obožena sila, niti na njega dvorščiči. Ravno tako ne morejo v narodni skupščini brez predsednikovega odobrenja vršiti nikakršni državni organi službenih opravkov.

Nikdo ne sme oboženo stopiti v poslopije narodne skupščine, razen oseb, ki nosijo orožje po svojih predpisih in ki se nahajajo na službovanju pri narodni skupščini.

Del VIII. UPRAVNA OBLAST.

Clen 90.

Vsi ministri tvorijo ministrski svet, ki stoji neposredno pod kraljem. Kralj imenuje predsednika in člane ministrskega sveta. Ministri se nahajajo na čelu podobnih strok državne uprave.

Minister more biti tudi brez portfelja. Pri ministrstvih se morejo, ako se po kaže potreba, ustanoviti tudi državna podtajništva za določeni del posloj iz določene stroke državne uprave. Državni podtajniki, ki so vzeti iz parlamenta, ne izgubijo svojega mandata.

Ministri imenujejo nižje državne činovnike po odredbah zakona. Preden prično ministri izvrševati svojo dolžnost, prisežejo na ustavo in zvestobo kralju.

Clen 91.

Ministri so odgovorni kralju in narodni skupščini.

Kralj in narodna skupščina morejo obtožiti ministre radi kršenja ustave in državnih zakonov, storjenega v izvrševanju službene dolžnosti. Za škodo, ki jo ministri napravijo z nezakonitim vršenjem službe, odgovarja država.

Clen 92.

Minister more biti obtožen v času svojega službovanja in pet let po odstopu.

Ako obtoži ministra Narodna skupščina, mora biti sklep o obtožbi sprejet z dvotretninsko večino prisotnih članov.

Clen 93.

Ministrom sodi državno sodišče. Državno sodišče tvorijo: šest državnih svet-

nikov in šest kasacijskih sodnikov, ki jih vsako teh teles (državni svet in kasacijsko sodišče) izbira s kocko na svoji ple-narni seji. Predsednik kasacijskega sodišča je predsednik državnemu sodišču.

Za ona dela, ki niso predvidena v kazenskem zakonu, se bo kazna odredila z zakonom o ministrski odgovornosti.

Blizje odredbe o ministrski odgovornosti bo vseboval poseben zakon.

Clen 94.

Upravna vlast more izdajati uredbе potrebne za uporabo zakonov. Upravna vlast more urejevati odnose z uredbami, ki naj imajo zakonito moč, samo na osnovi zakonskega pooblastenja, ki se daje posebno za vsak slučaj.

Uredbe ne smejo biti v protislovju z ustavo niti z zakonom, za čegar uporabo so izdane. One ne morejo biti v protinosti z zakonskim pooblastenjem, na katerega osnovi so izdane.

Uredbe izdane na podlagi zakonskega pooblastenja, more narodna skupščina razveljaviti v celoti ali deloma z rezolucijo.

Uredbe se morajo objaviti in v njih mora biti vsekdar naveden zakon, na čegar podlagi so izdane.

Clen 95.

Uprava v kraljevini se vrši po oblastih, srezih in občinah. Razdelitev na oblasti se izvrši z zakonom po prirodnih, socialnih in ekonomskih prilikah. Ena oblast more imeti največ 700.000 prebivalcev.

Dve ali več manjših oblasti se morejo spojiti v eno večjo. Končno odločitev o tem donesejo oblastne skupščine dotičnih oblasti. Pa tudi takšna oblast ne more imeti več kot 700.000 prebivalcev.

Na čelu vsake oblasti se nahaja veliki župan, ki ga postavlja kralj in ki po državnih organih opravlja posle državne uprave v oblasti.

Clen 96.

Za posle posebnega kraljevega, občinskega, srezkega ali oblastnega značaja se ustanovlja posebna krajevna, občinska, srezka in oblastna samouprava, urejena na načelu volitev.

O samoupravni mest se bo donesel poseben zakon.

Za samoupravne posle se brigajo posebni samoupravni organi, po odredbah zakona.

V delokrog samoupravnih oblastnih uprav spadajo sledeči posli:

1.) oblastne finance: a) določitev budžeta oblasti, b) razpolaganje z davčnimi v oblasti, ki se na osnovi zakona dajo oblastim za pokritje izdatkov oblasti;

2.) javna dela oblasti in gradbeni predpisi;

3.) briga za napredek gospodarskih interesov v oblasti: kmetijstva, živinoreje, vinogradništva, sadjarstva, šumarstva, ribarstva v rekah in jezerih, lova, in tehničnih poljoprivrednih melioracij;

4.) uprava imetja oblasti;

5.) briga za narodno zdravje v oblasti in za vse ustanove, s katerimi se pospešuje napredek zdravstvenega stanja v oblasti;

6.) ukrepi za krajevno javno varnost;

7.) briga za socialne naloge v oblasti;

8.) humanitarne ustanove v oblasti;

9.) prometne ustanove v oblasti;

10.) sodelovanje pri pospeševanju prosvete v oblasti;

11.) sodelovanje na strokovnem izobraževanju v oblasti;

12.) ustanavljanje in vzdrževanje ustanov za štedenje, vzajemno pomoč in varovanje.

Tudi drugi posli se morejo z zakonom poveriti upravam oblasti.

Ce bi oblast poedinih naštetih poslov ne mogla vršiti z lastnimi sredstvi, bo država na zahtevo oblastne skupščine in po odločbi narodne skupščine dala potrebna sredstva ali pa sama prevzela izvrševanje teh poslov.

Clen 97.

Samoupravne edince imajo svoj letni proračun.

Gospodarstvo samoupravnih edinic je pod nadzorstvom ministra financ in glavne kontrole in se bo reguliralo s posebnim zakonom.

Clen 98.

Organi oblastne samouprave so oblastna skupščina in oblastni odbor. Oblastna in srezka skupščina si izbirajo predsednika, ki predseduje njihovim sejam. One izvolijo tudi oblastni in srezki odbor. Izjemoma se morejo z zakonom predvideti skupni uradi za iste stroke državnega in samoupravnega delokroga v oblasti.

Veliki župan je vrhovni starešina občne državne administracije v oblasti, v kolikor po zakonu ne obstoje za posebne posle državne uprave specialna nadčestva za eno ali več oblasti.

Zakon odreja, katere državne posle izvršuje veliki župan po posvetovanju z oblastnim odborom.

Natančnejše odredbe o ureditvi in pristojnosti samoupravnih teles (občin, srezov in oblasti), bo predpisal poseben zakon.

Clen 99.

Oblastna skupščina ima pravo, da izdaja oblastne uredbе o vseh vprašanjih, za katere je pristojna. Oblastne uredbе proglašuje veliki župan.

Oblastni veliki župan pa bo zadržal uredbо, za katero smatra, da ni osnovana na ustavi in zakonih. V tem slučaju pošlje takšno uredbо s svojim mišljenjem državnemu svetu na odločitev in obvesti o tem pristojnega ministra. Ako državni svet najde, da uredba ni osnovana na ustavi ali na kateremkoli zakonu, se ne proglasi in ne objavi.

Državni svet mora donesti svoje rešenje v roku dveh mesecev. Ako državni svet ne donese v tem roku rešenja, postane sklep (oblastne skupščine) izvršen.

Clen 100.

Oblastni odbor predpisuje pravilnike in navodila za izvrševanje oblastnih uredb.

Clen 101.

Državna upravna vlast nadzoruje posle samoupravnih vlasti po oblastnem velikem županu in posebnih strokovnih organih. Oblastni veliki župan ima pravico da zadrži od izvršenja vsako odločitev samoupravnih organov, ki ne bi bila zasno-

vana na ustavi, zakonih ali uredbah oblasti. Proti rešenju velikega župana se more vložiti pritožba državnemu svetu v zakonitem roku. Ako državni svet ne donese rešenja najdalje v roku enega meseca od dneva prejema pritožbe, postane odločba izvršna.

Clen 102.

Za spore upravne prirode se ustanove upravna sodišča. Zakon bo odredil njih sedeže, pristojnost in organizacijo.

Clen 103.

Državni svet je vrhovno upravno sodišče. Člane državnega sveta postavlja kralj na predlog predsednika ministrskega sveta in to na sledeči način: Polovico članov imenuje kralj iz dvojnega števila članov, ki jih predloži narodna skupščina, drugo polovico pa izbere narodna skupščina iz dvojnega števila, ki ga predloži kralj. Izpolnjevanje izpraznjenih mest državnih svetnikov se bo odredilo s posebnim zakonom, ki sme tudi odstopiti od zgorajšnjega principa. Za člane državnega sveta se morejo postaviti samo oni višji uradniki ali javni delavci, ki imajo fakultetsko izobrazbo in desetletno državno službo ali javno delovanje.

Najmanj dve tretjine državnih svetnikov mora imeti diplomu o dovršeni pravniški fakulteti.

Člani državnega sveta morejo biti odstavljani s svojega mesta, prestavljeni v druge stroke državne službe ali vpokojeni samo na osnovi sodnijske razsode. Kadar pa dovrši sedemdeseto leto, ali kadar tako oboli, da ne morejo vršiti svoje dolžnosti, se morajo vpokojiti.

Državni svet ima sledeče dolžnosti:

1.) Kot najvišje upravno sodišče rešuje o sporih upravne prirode. Spori zasnovani na pritožbah proti ukazom in ministrskim odlokom se rešujejo pri državnem svetu v prvi in poslednji instanci;

2.) kot upravni organ vrhovne državne uprave on rešuje o akcijah upravne prirode, za katere je potrebno njegovo odobrenje po posebnih zakonih;

3.) on izvršuje nadzorovalno oblast nad samoupravnimi jedinicami po odredbah zakona;

4.) on rešuje spore radi pristojnosti med državnimi upravnimi oblastnjami in spore o pristojnosti med državnimi in samoupravnimi oblastnjami;

5.) on rešuje tudi o drugih vprašanjih, ki jih zakon odkaže v njegovo pristojnost. Bliznje odredbe o sestavi, pristojnosti in postopku pri državnem svetu se bodo predpisale s posebnim zakonom.

Clen 104.

Državni uradi se ustanovljajo po predpisih zakona.

Clen 105.

Z zakonom se predpiše, kako se imenujejo uradniki.

Clen 106.

Zvanja državne službe, prava in dolžnosti, plače in penzije državnih uradnikov po vseh strokah se določijo z zakonom o uradnikih.

Clen 107.

Državni nameštenci so organi državne celote in so dolžni delati v občem interesu.

Zloraba vlasti in položaja državnih službenikov v strankarske svrhe in vplivanje starešine na državne službenike v tem cilju se kaznuje po zakonu.

Clen 108.

Uradnik, kateremu bo z zakonom varovana stalnost, ne more biti proti svoji volji odpuščen brez obsodbe rednega kazenskega ali disciplinarnega sodišča.

Del IX. SODNA OBLAST.

Clen 109.

Sodišča so neodvisna. Pri izrekanju pravice ne stoji pod nikakšno oblastjo in sodijo po zakonih. Sodišča in sodne instance se morejo ustanoviti samo z zakonom. V nobenem slučaju se ne morejo ustanoviti izvanredna sodišča ali preiskovalne komisije. V rodbinskih in dedinskih poslih muslimanov sodijo državni šerijatski sodniki.

Clen 110.

Za celo kraljevino obstoji samo eno kasacijsko sodišče, s sedežem v Zagrebu. Kasacijsko sodišče je pristojno tudi za reševanje sporov o pristojnosti med upravno, državlansko ali vojno vlastjo in sodno vlastjo. Ravno tako je pristojno tudi za spore o pristojnosti med upravnimi in rednimi sodišči.

Clen 111.

Postavljanje kasacijskih in apelacijskih sodnikov in predsednikov prvostopenjskih sodišč se vrši s kraljevim ukazom na predlog ministra pravde izmed kandidatov, ki jih izbere volilno telo, čegar sestav se bo blizje odredil z zakonom.

Clen 112.

Sodniki vseh sodišč so stalni. Sodnik ne more biti odstavljen od svojega zvanja niti iz kateregakoli vzroka suspendiran od vršenja dolžnosti proti svoji volji, brez razsode rednih sodišč ali disciplinarne razsode kasacijskega sodišča. Sodnik ne more biti tožen za svoje sodno delovanje brez odobrenja pristojnega apelacijskega sodišča. Za člane višjih sodišč daje to odobrenje kasacijsko sodišče.

Brez svojega pristanka in brez odobrenja kasacijskega sodišča ne more biti sodnik, tudi ne začasno, prestavljen na drugo plačano ali neplačano državno službo.

Sodnik more biti premeščen samo, ako sam na to pristane.

Sodnik more biti v službi, dokler ne dovrši 65. leta svojega življenja, predsednik apelacijskega in kasacijskega sodišča pa, dokler ne dovrši sedemdesetega leta. Pred tem časom se more vpokojiti samo na pismeno prošnjo, ali če telesno ali duševno tako oslabi, da ne more vršiti svoje službe. Odločbo o vpokojitvi v tem poslednjem slučaju sklene kasacijsko sodišče.

Del X. DRŽAVNO GOSPODARSTVO.

Clen 113.

Vsako leto narodna skupščina odobri državni budget, ki velja samo za leto dni.

Budžet se mora predložiti narodni skupščini najkasneje mesec dni po njenem sestanku. Istočasno z budžetom se predloži narodni skupščini na vpogled in odobrenje tudi sklepni račun zadnjega poteklega računskega leta.

Narodna skupščina ne more predložene partije povečati, pač pa jo more zmanjšati ali po polnoma izpustiti.

Budžet se odobrava po partijah.

Način sestave in izvršenja budžeta se bo predpisal z zakonom. Prihranek ene budžetne partije ali proračunskega leta se ne more potrošiti za pokritje potreb druge partije ali drugega leta brez odobrenja narodne skupščine.

Clen 114.

Dokler ne odobri predložene proračuna, more narodna skupščina odobriti dvanajstine za en ali več mesecev iz predložene proračuna. Ako odobreni proračun ne obsega vse dobe od razpusta do sklicanja narodne skupščine in dobo, za katero je narodna skupščina odgođena, bo po čl. 75. ustave tudi za ta čas veljal že odobreni budžet po dvanajstinalih.

Clen 115.

Državni davki in druge državne davštine se določajo samo z zakonom. O državnih posojilih sklepa narodna skupščina. Vlada je dolžna da narodni skupščini predloži o glavne kontrole overovljeno točno poročilo, da-li so pogodbe o posojilih sklenjene in izvršene v smislu zakona.

Del XII. SPREMEMBE V USTAVU.

Člen 125.

O spremembah ustave odloča narodna skupščina s kraljem.

Člen 126.

I kralj i narodna skupščina moreta predlagati, da se v ustavi kaj izmeni ali dopolni.

V takšnem predlogu se morajo izrečno imenovati vse točke ustave, ki naj bi se spremenile ali dopolnile.

Ako je predlog vložil kralj, se predlog predloži narodni skupščini in se na to narodna skupščina takoj razpusti ter skliče nova najkasneje v štirih mesecih.

Ako je takšen predlog potekel od narodne skupščine, se o njem rešuje na način, ki je predviden za reševanje zakonskih predlogov z tripetinsko večino skupnega števila članov.

Če bo predlog na ta način usvojen, se narodna skupščina razpusti in skliče nova najdalj v roku štirih mesecev od dneva usvojenja predloga.

V enem kakor drugem slučaju more narodna skupščina reševati samo o onih izmenah in dopolnitvah ustave, ki jih vsebuje predlog, na čigar osnovi je sklicana.

Narodna skupščina sklepa z večino enega člana nad polovico skupnega števila stojih članov.

Člen 127.

V slučaju vojne ali obče mobilizacije more narodna skupščina za ves državni teritorij, v slučaju pobune pa za poedini del države s posebnim zakonom začasno obustaviti te pravice državljanov: Pravo združevanja, zborovanja in dogovora, svoboda kretanja, nedotakljivost stanovanja, pisanje in telegrafskih vest. Na isti način se more omejiti svoboda tiska za slučaj oborožene pobune v dotičnem delu države.

Del XIII. PREHODNE NAREDBE.

Člen 128.

Na prvem sestanku skupščine po proglasenju ustave položi prestolonaslednik Aleksander kot namestnik kralja Petra I. v zmislu člena 58. ustave tole prisego: »V imenu Njegovega Velikanstva kra-

lja Petra I. prisegam pri Vsemogočnem Bogu, da bom držal ustavo neprekršeno, da bom vladal po njej in po zakonih, da bom čuval edinstvo naroda, nezavisnost države in celoto državne oblasti in da bom v vseh svojih težnjah in delih imel pred očmi dobro naroda. Tako mi Bog pomagaj, amen!»

Člen 129.

Na to bodo narodni poslanci v seji skupščine pred predsednikom skupščine položili naslednjo prisego:

»Jaz (ime) prisegam pri Vsemogočnem Bogu in vsem, kar mi je po zakonu najsvetejše in na tem svetu najmiliješe, da se bom v svojem poslanskem delu držal ustave in da bom vedno imel pred očmi dobro kralja in naroda in edinstvo države po svoji vesti in po svojem znanju.

Člen 130.

Uredbe in začasni zakoni z vladarjevim podpisom, objavljeni v »Službenih novinah« in izdani v času od 1. decembra 1918. do veljavnosti te ustave, ostanajo še nadalje v veljavi kot zakoni, dokler se ne ukinejo ali ne nadomeste z drugimi zakoni.

Vlada bo ustavnemu odboru v roku treh mesecev od trenutka, ko stopi ta ustava v veljavo, predložila vse one uredbe, sprejete v predvidenem času v prvem stavu, ki se bodo ukinitile. O tem bo ustavni odbor sprejel sklep, ki se bo z ukazom objavil.

Člen 131.

Do sprejetja zakona o ureditvi ministrstev, o državnem svetu, o glavni kontroli, o poslovanju v državnem svetu in o ministrski odgovornosti se začasno razširja veljavnost dotičnih zakonov kraljevine Srbije na vso državo, s spremembami in dopolnitvami, ki jih sklene vlada z ustavnim odborom, čegar pristojnost traja, dokler ne skonča tega posla.

Člen 132.

Dokler se v zmislu člena 57. te ustave ne sprejme novi statut, ostanje v veljavi statut, ki ga je predpisal kralj 30. avgusta 1909. in ki je bil objavljen v »Srpskih novinah« 26. februarja 1911.

Člen 133.

Za izenačenje zakonodajstva in uprave v zemlji se ustanavlja krajši postopek.

Vse zakonske predloge, ki imajo za predmet izenačenje zakonodajstva in uprave, predloženi od vlade ali od poedinih poslancev, pošlje predsednik skupščine posebnemu zakonodajnemu odboru, sestavljenemu od 60 poslancev, izbranih po načelu sorazmernega predstavljanja.

Poročilo zakonodajnega odbora s predlogom, ki ga je odbor usvojil, se pošlje narodni skupščini v rešitev. O teh zakonskih predlogih sklepa skupščina s polimenskimi glasovanjem enkrat in v celoti, ali jih sprejme ali odbije. Pred glasovanjem more po en predstavnik vsake parlamentarne skupine dati kratko izjavo.

Takšen krajši postopek za izenačenje zakonodajstva in uprave v državi se more uporabiti v dobi petih let od dneva ko stopi ta ustava v veljavo; ta rok se more z zakonom tudi podaljšati.

Dokler traja ustavotvorna skupščina kot zakonodajna skupščina, bo vršil ustavni odbor dolžnost tega zakonodajnega odbora, kadar se v zmislu drugega dela tega člena popolni s še 18 narodnimi poslanci.

Člen 134.

Ko stopi ta ustava v veljavo, ostanajo začasno še sedanje pokrajinske uprave, dokler se postopoma posli njihove pristojnosti ne prenesejo na ministrstva in oblasti uprave po zakonih, ki se bodo o tem sprejeli. Pokrajinsko upravo bo vršil ta čas pokrajinski namestnik po odločilih šefih, pod neposrednim nadzorom ministra notranjih del, a kot organ pristojnih ministrov, na osnovi dosedanjih zakonov in naredb.

Zakoni, sprejeti potem, ko je ta ustava stopila v veljavo, ne morejo dodeliti pokrajinskim upravam novega delokroga. Ministrski svet bo odločil, kateri posli pokrajinskih uprav se bodo že pred njihovo končno likvidacijo prenesli na poedina ministrstva, v kolikor ne zadržijo poslov, ki po ustavi in zakonih spadajo v pristojnost oblasti. Istotako bo odločil ministrski svet o prenašanju poslov iz pokrajinske uprave na poedine oblasti v zmislu ustave. Za pripravo prenašanja

poslov pokrajinske uprave bo vsak minister za svoj resort takoj odredil komisijsko tih oseb, od katerih predloži eno pokrajinski namestnik. Ona bo najdalje v treh letih izvršila vse kar je potrebno, da se prenašanje izvede v roku, ki potem ne sme presegati eno leto.

Pokrajinskega namestnika postavlja kralj na predlog ministra notranjih del. Dokler bodo trajale pokrajinske uprave, so oddečki poedinih ministrstev v pokrajinah dolžni, da za svoje predloge občege značaja ali take, ki se nanašajo na službeno osebo, izvedo mišljenje pokrajinskega namestnika pred ministrskim rešenjem.

Stranke imajo pravico pritožbe Državnemu svetu o administrativnih sporih, v katerih odloča začasna pokrajinska uprava kot prva in poslednja instanca. Odgovarjajoče tej dolžnosti se bo v Državnem svetu pripravilo vse potrebno. Administrativni spor je samo med privatno ali pravno osebo na eni in upravno oblastjo na drugi strani. Postoji pa tam, kjer je z navedbo ali rešenjem upravne oblasti pravica zasebne ali pravne osebe kršena proti naredbam zakona. Potemtakem spora ni, kjer zakon prepušča začasni pokrajinski vlad ali administrativni oblasti, kako da postopa, oceni ali reši stvar.

Člen 135.

Dokler se z zakonom ne izvrši razdelitev na oblasti, tako dolgo bodo okruzi v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Crni gori, Dalmaciji in Sloveniji in županije na Hrvatskem s Slavonijo in v Vojvodini veljali kot oblasti in vršili funkcijo oblasti v zmislu te ustave.

Člen 136.

Do novega zakona o činovnikih, predvidenega v členu 106. te ustave, veljajo sedanji zakoni o dolžnostih in pravicah činovnika. Ta zakon mora vsebovati prehodne uredbe o reviziji in razporedu upravnega činovništva in biti sprejet v čim najkrajšem času.

Člen 137.

Predsedniki sodišč in vsi sodniki, katerim je z ustavo ali zakonom zajamčena stalnost, ostanajo i nadalje na svojih položajih in v službi na sodiščih.

V krajih razven prejšnje kraljevine Srbije more biti stalnost za poedine sodnike obustavljena v roku dveh let po sprejetju te ustave. V tem roku mora minister pravde za one kraje sestaviti komisije iz sodnikov višjih sodišč, s katerimi bo dogovorno doglal, za katere sodnike imenoma ne velja ta stalnost.

Potrebne popolnitve izpraznjenih predsedniških in sodniških mest se bodo izvršile po sedaj obstoječih zakonih.

Kasacijsko sodišče v Beogradu, Stolsedmorice v Zagrebu, Vrhovno sodišče v Sarajevu, Veliko sodišče v Podgorici in oddelek kasacijskega sodišča v Novem Sadu bodo delovala do novega urejenja enotnega kasacijskega sodišča za celo državo kakor doslej in smatrala se bodo za oddeleke kasacijskega sodišča.

Člen 138.

Sme se zabraniti izhajanje in širjenje novin in tiskanih spisov, ki izzivajo mržnjo proti državi kot celoti, oziroma verski ali plemenski razdor; istotako tudi, ako posredno pozivljajo državljane, da s silo menjajo ustavo ali državne zakone, samo ako se iz napisanega očitno vidi, da se namerava tako pozivanje državljanov. Kadar preneha posebna potreba, ne morejo ti predpisi ukiniti z zakonom.

Del XIV.

ZAKLJUČNE ODREDBE.

Člen 139.

Ta ustava s prehodnimi odredbami stopa v veljavo, kadar jo kralj podpiše, obvezno moč pa dobi, kadar se objavi v »Službenih Novinah«.

Za izvršenje te ustave se pobrigajo predsednik ministrskega sveta in vsi ministri.

Priporočamo svojemu ministru za ustavotvorno skupščino in za izenačenje zakonov, da to ustavo da narodu na znanje, in vsem ministrom, da skrbje za njeno izvrševanje, vlastem pa zapovedujemo, da po njej postopajo, in vsem ter vsakemu, da se jej pokorava.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani Stritarjeva ulica št. 2

250 58

Podružnice v Splitu, Celoveu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru, Borovljah, Ptuj in Brežicah.

Delniška glavnica

K 50.000.000.—

Rezerve okrog K 45.000.000.—

Se priporoča za vse v njeno stroko spadajoče posle.

Prodaja srečke razredne loterije.

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih papirjev, valut in dovoljuje

vsakovrstne kredite.

Čekovni račun v Ljubljani št. 10.509.

Brzjavni naslov: Banka Ljubljana.

Telefon št. 261 in 413.

Več kolporterjev sprejme upravništvo „Jutra“, Sodna ul. 6.

Kavarna Leon, Ljubljana, Stari trg št. 30
vsak dan ob 9. uri zvečer 576 10—6
damski koncert.

Največja zaloga klavirjev in pianin v Ljubljani
651 **tvrdka J. DOLENC** 26—11
Ljubljana, Hilšerjeva ulica št. 5
se priporoča za nakup najboljših instrumentov izvrstnih tovarn po najsolidnejših in nizkih cenah.

Ljubljana, Kolodvorska ulica 18.
IVO PREMIER
se dobe najceneje pri tvrdki
Laki itd.
Barve
Fimež

Knjiigovodja
prvovrstna moč, zmožen vseh pisarniških poslov, z večletno prakso
se sprejme kot vodja večje trgovske pisarne v Celju.
Ponudbe na upravo „Jutra“. 683

Cela zaloga čevljev se radi opustitve tega predmeta skupno po fakturini ceni prodaja.
Naslov pove uprava „Jutra“. 656 5—5

lv. Jax in sin

Dunajska c. 15., Ljubljana.

Sivalni stroji
In stroji za pletenje.
Izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena leta 1867. Vseeno ponudje brezplačno.

Pisalni stroji „Adler“
Geniki zastoj in franko.
Kolesa iz prvih tovarn:
Dürkopp, Styria, Wafferaad.
182 Začasno znižane cene. 12—3

Petrović Express Co.

Vse spedicije

odprave carin

689

v Rakeku

in Postojni.

iz Pariza in Beograda.

Zastopniki tvrdke Prioglio & Amprimo Co.

Naročite dnevnik „Jutra“!

DRAGO BESELJAK
Anončni in informacijski zavod, Ljubljana, Cankarjevo nabr. 5.

109 **Iščeta se** 664 2—2
dva mlinarska vajenca
za trgovski mlin. Plača po dogovoru. Event. se sprejme tudi mlinarski pomočnik. Ponudbe na Anončni zavod DRAGO BESELJAK, Ljubljana.

Hiša
z mesarijo, inventar, hlev, gospodarsko poslopje, klet, pralna kuhinja, klavnic, ledenica itd. na periferiji Ljubljane
se prodaja.
Ponudbe pod „Stanovanje takoj“ na Anončni zavod DRAGO BESELJAK, R 83 Ljubljana. 673 2—2

Dve stanovanji

z najmanj štiriimi, oziroma petimi sobami, se iščeta. Najemna postranska 108 stvar. Nagrada dobra. 663
Ponudbe pod „Takoj“ na Anončni zavod DRAGO BESELJAK, Ljubljana.

Jancigaj & Bagel

špecialna trgovina raznovrstnega bombaža, športnih 583 čepic, čevljev in gamaš. 52-3

Na veliko in malo.

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 8.

Jos. Stopar
manufakturna trgovina 211 10
Ljubljana, Dunajska cesta št. 5

Petrović Express Co.

Vse spedicije

odprave carin

689

v Rakeku

in Postojni.

iz Pariza in Beograda.

Zastopniki tvrdke Prioglio & Amprimo Co.

Pfaff šivalne stroje

za šivilje, krojače in čevljarje z večletno garancijo ter posamezne dele igle, olje itd. za vsakovrstne šivalne stroje po ugodni ceni priporoča

IGN. VOK, Ljubljana, Sodna ulica 7.

652 26—9 **Tovarna** **JOS. REICH** Barva vsakovrstno blago.
Kemično čisti obleke.
Svetlolika ovratnike, za-
Ljubljana, Poljanski nasip 4. Podružnica: Selenburgova u. 4 pestnice in srajce.
PODRUZNICE: **MARIBOR** **NOVO MESTO** **KOČEVJE**
Gospodsk. ul. 38. Glavni trg. 8ter. 59.

Jadranska montanska družba

Brzjavni: „Montana“. d. z o. z. Telefon št. 9.

Ljubljana, Zvonarska ulica 5 (J)
Vse vrste kovin, rudnin in kemikalij ter vse in-
dustrijske izdelke, spadajoče v rudarsko, fužinarsko
na debelo: **Import.** in kemijsko stroko. **Eksport.**

Kdor hoče imeti res s pristnim blagom prepletkano hišo, pobištvo in lakiranje raznih „koles“ v peči, naj se obrne na tvrdko
Tone Malgaj, stavbni in pohištveni pleskar in ličar
Ljubljana, Kolodvorska ulica 6.

UNDERWOOD OPALOGRAPH

pisalni stroj

razmnoževalni aparat

Zahlevajte
prospekt!

Glavno zastopstvo:
THE REX CO
Ljubljana.

F. BRUMAT
Ljubljana

426 52-46

Manufaktura in tkanine

Mestni trg 25/I.

Trgovina z Nemčijo!

TRIGLAV, G. m. b. H.

DRESDEN-A, Zinzendorferstraße 2b.

Brzojavni naslov: Triglav, Dresden. Telefon št. 10.510.

879 **Največje ugodnosti!** 6-5

Prodá se

osebni avtomobil

Fiat 35/18 H. P.

s predvojnimi motorjem, popolnoma prenovljen, dve karoseriji. Ena odprta, porabna za prevoz 10 oseb ali lahkih tovorov (do 1000 kg) in ena zaprta (limuzina). Ogleda se lahko v delavnici Št. Vid nad Ljubljano hiš. št. 68. Dopisi na Anončno ekspedicijo **Al. Matelič, Ljubljana**, pod „Avto“.

Strojne tovarne in livarne

Ljubljana.

40 26-19

Stroji za obdelovanje lesa, vodne turbine, žage, hidravlični regulatorji, stiskalnice za klobuke, transmisije, kovinski izdelki, armature, sesalke, ognjegasne brizgalne, zvonovi, elektrotehnične potrebščine, elektromotorji.

I. SANDRIN
LJUBLJANA

244 26-9

Velika zaloga **usnja** kož, podplatov, gonilnih vsakovrstnega jermenov in boksa na debelo

Mestni trg 6.

Ravnokar je izšla brošurica:

Svetovna vojna

v pesmi in slikah, I. zvezek.

Izdala in založila „Domovina“.

Cena 4 krone.

Dobiva se pri kolporterjih, v trafikah in v upravi „Domovine“, Sodna ulica 6.

M. Kuštrin

Tehnični, elektrotehnični in gumijski predmeti vseh vrst na drobno in debelo. - Glavno zastopstvo polnih gumijevih obrobov za tovarne avtomobile tovarne Walter Martiny. Avtogaraže in avtodelavnice s stiskalnico za montiranje gumijevih obrobov pod vodstvom inženirja v centrali. Ljubljana, Rimska cesta 2. Prevozno podjetje za prevoz blaga celih vagonov na vse kraje, za kar je na razpolago 10 tovornih avtomobilov.

543 26-3

Centrala:

Ljubljana,
Rimska cesta 2.

Podružnice: Ljubljana, Dunajska c. 20, tel. št. 470.

Maribor, Jurčičeva ul. 9, tel. št. 133.

Beograd, Knez Mihajlova ul. 3.

Oblastveno koncesijonirani informacijski zavod

Drago Beseljak

Ljubljana, Cankarjevo nabrežje št. 5
dobavlja vse kreditne in privatne informacije v tu- in inozemstvu. V abonentu ter posamezno, ceno zmerno. 191 4

Arhitekt in mestni stavbenik

VILJEM TREO

Ljubljana, Gosposvetska c. 10.
Telefon interurb. št. 103. Ustanovljeno l. 1850
se priporoča za zgradbo vseh vrst ter izvršuje načrte in proračune. 440 10-10

20.000 kg

prima angleškega

kristal. boraksa

v vrečah po 100 kg bruto za neto, zacarinjeno, od skladišča Ljubljana ital. Lir 4-80, pri nadrobni oddaji Lir 5-—, event. tudi v SHS valut. Vpraša se pri: COLONIALE OLAN-DESE, TRST. 636 10-4

Polnogumijasti obroči: za tovarne avtomobile

Pnevmatiko za kolesa in avtomobile

Kolesa

Avtomobili najceneje 585 3

J. GOREC, Ljubljana

Gosposvetska cesta 14.

Nudim brezobvezno

Ciril - Metodove vžigalice

Pri posameznih zabojih škatljica K 1-06 od skladišča Ljubljana. Engrosisti imajo primeren popust.

J. Perdan, Ljubljana.

Čevlji

vseh vrst, moški, ženski in otroški, se dobe po najnižjih dnevnih cenah pri znani tržki **ALEXANDER OBLAT, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 23.** Razpošiljajo se po povzetju po vsem kraljestvu.

Amerikansko strojno olje

Olje, lahko, za vretena;
olje za transmisije;
olje, strojno za poljedelske stroje;
olje, strojno za težke stroje;
olje za avtomobile, lahko;
olje, izredno težko;
olje za cilindre;
olje proti prahu. 57 104-70

Glavna zaloga:

Medić, Rakovec & Zankl, d. z. o. z.
prej **A. Zankl** sinovi.

Gramofone, plošče, godbene avtomate, igle, peresa, posamezne dele

edino pri tržki

563 48-20

A. RASBERGER

Ljubljana, Sodna ulica 5.

Mehanična delavnica za vsa popravila in druge precizne mehanike.

GRIČAR & MEJAČ

Ljubljana, Prešernova ulica št. 9.

Največja zaloga izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Blago za obleke in plašče.

Obleke po meri se zgotovijo točno po naročilu.

Konfekcija za dame.

Medić, Rakovec & Zankl

prej
A. Zankl
sinovi.

Tovarna kemičnih in rudninskih barv ter lakov.

Centrala: Ljubljana.

D. z. o. z.

Skladišče: Novisad.

Brzojavi: Meraki, Ljubljana.

Telefon: 64.

Emajlni laki. Pravi firnež. Barva za pode.

Priznana najboljša in zanesljiva kakovost: barve za obleke, vse vrste barv, suhe in oljate, mavec (Gips), mastenec (Federweiß), strojno olje, karbolinej, steklarski in mizarski klej, pleškarski, slikarski in mizarski čopiči, kakor tudi drugi v to stroko spadajoči predmeti. 657 40-1

„MERA KL“. Lak za pode. „MERA KL“. Linoleum lak za pode.

„MERA KL“. Emajlni lak. „MERA KL“. Brunoline.

Ceniki se začasno ne razpošiljajo!

„JADRAN“

d. z. o. z.

21 104-71

Ljubljana, Dunajska cesta št. 9

ima v skladišču in oddaja po najnižjih cenah:

Pšenično moko prvovrstno banaško, koruzo, oves, pšenične otrobe, pšenično moko za krmo, proseno kašo, ješprenj, sladkor beli suhi kristal, češki v kockah, kavo, olje najfinjše namizno, riž, južno sadje vseh vrst, čaj Ceylon, dišave vseh vrst, slive bosanske, zračno sušene, čebulo makovsko, orehe bosanske, petrolej salonski, belo čiščen, bencin v zabojih, sveče, sol morsko in nemško belo, testenine vseh vrst, kolinsko kavo in praženo ječmenovo kavo, kolomaz jamčeno oljnat izdelek v zabojčkih in škatlicah vseh velikosti, milo pralno, kristalno sodo, portland cement, čevlje moske, deške in ženske, trpežno ročno delo v vseh številkah, ter različno drugo blago. Oddaja se le v večjih množinah. Točna poštežba.

CARINSKO POSREDOVANJE

izvršuje najtočneje in po zmernih cenah

„BALKAN“

delniška družba za mednarodne Transporte

534 5

v LJUBLJANI, MARIBORU, BEOGRADU in ZAGREBU

Telefon št. 508.

Štev. pošt. čekov. urada SHS 12.051.

Obrtna banka v Ljubljani

Kongresni trg št. 4

453 26

izvršuje vsa v bančno stroko spadajoča dela kar najkulantneje.

Obreštuje vloge na tekoči račun s

4 %

od dne vloge do dne dviga.